

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

**Vliv onemocnění SARS-CoV-2 na běžné fungování
dětského domova se školou se zaměřením na výchovné
činnosti**

Diplomová práce

Autor: Bc. Lucie Zinková
Studijní program: N7507 - Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Vedoucí práce: Mgr. Gabriela Caltová Hepnarová, Ph.D.
Oponent práce: PhDr. Jiří Kučírek, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Lucie Zinková

Studium: P20K0038

Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Název diplomové práce: **Vliv onemocnění SARS - Cov - 2 na běžné fungování dětského domovu se školou se zaměřením na výchovné činnosti**

Název diplomové práce AJ: The impact of SARS - Cov - 2 on the normal functioning of a children's home with a school focusing on educational activities

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tématem diplomové práce je vliv onemocnění SARS - Cov - 2 na běžné fungování dětského domovu se školou se zaměřením na výchovné činnosti. Teoretická část diplomové práce je zaměřena na stručnou charakteristiku zařízení a s ním spojené pojmy, dále se práce zabývá onemocněním SARS -Cov - 2 a jejím vlivem na výchovné činnosti v obou vlnách onemocnění. Praktická část diplomové práce je věnována kvalitativnímu výzkumu formou rozhovorů. Cílem výzkumu je zmapování pozitivních a negativních změn ve výchovných činnostech vlivem onemocnění SARS - Cov - 2 z pohledu vychovatelů a klientů daného zařízení.

ČÁP, J. Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy. Praha: ISV, 1996. ISBN 80-85866-15-3.

HÁJEK, B. Pedagogické ovlivňování volného času : současné trendy. Praha: Portál, 2008, 239 s. ISBN: 978-80-7367-473-1.

NĚMEČKOVÁ, B., Program rozvoje osobnosti dítěte v dětském domově a jeho příprava na vstup do samostatného života, Olomouc: UP středisko celoživotního vzdělávání, 2008.

PINSKIJ, B. I. Psychologie pracovní činnosti žáků zvláštní školy. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978. 114 s.

ŠVANCAR, Zdeněk, BURIÁNOVÁ, Jana. Speciálně pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 215 s

Zadávací pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Gabriela Caltová Hepnarová, Ph.D.

Oponent: PhDr. Jiří Kučírek, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 13.1.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci Vliv onemocnění SARS-CoV-2 na běžné fungování dětského domova se školou se zaměřením na výchovné činnosti vypracovala pod vedením vedoucí práce Mgr. Gabriely Caltové Hepnarové, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 4. 11. 2022

Bc. Lucie Zinková

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucí mé diplomové práce Mgr. Gabriele Caltové Hepnarové, Ph.D. za odborné vedení, cenné připomínky, rady a trpělivost.

Anotace

ZINKOVÁ, Lucie. *Vliv onemocnění SARS-CoV-2 na běžné fungování dětského domova se školou se zaměřením na výchovné činnosti*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. 81 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá vlivem onemocnění SARS-CoV-2 na běžné fungování dětského domova se školou se zaměřením na výchovné činnosti. Teoretická část diplomové práce se zabývá onemocněním covid-19, jeho základní charakteristikou a vlnami onemocnění v České republice. Dále se diplomová práce věnuje dětskému domovu se školou (dále DDŠ) za doby pandemie a s ním souvisejícími pojmy. Především tedy specifikací dětí umístěných do toho typu zařízení, vychovateli a nařízeními ovlivňující chod zařízení během pandemie. Třetí kapitola se věnuje výchovně-vzdělávacím činnostem, jejich podrobným popisem a uvedením do praxe na konkrétním příkladu z DDŠ, kde autorka působí. Výzkum je rozdělen do dvou částí, první je teoretická, obsahující analýzu legislativních dokumentů vydávaných ministerstvy, a druhou je praktická část diplomové práce. Výzkumné šetření pomocí etnografického interview s vychovateli ověřuje změny ve výchovně-vzdělávacích činnostech během pandemie covid-19. V praktické části diplomové práce je dále popsáno prostředí dětského domova se školou, výzkumný vzorek a jednotlivé výzkumné otázky. Výsledky výzkumného šetření jsou uvedeny v závěru diplomové práce.

Klíčová slova: výchovné činnosti, covid-19/SARS-CoV-2, dětský domov se školou, vlny onemocnění

Annotation

ZINKOVÁ, Lucie. *The impact of SARS-CoV-2 disease on the normal functioning of a children's home with a school focusing on educational activities*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2022. 81 pp. Diploma Thesis.

The diploma thesis deals with the impact of the SARS-CoV-2 disease on the normal functioning of a children's home and school with a focus on educational activities. The theoretical part of the thesis deals with the disease covid-19, its basic characteristics and the waves of the disease in the Czech Republic. Furthermore, the thesis is devoted to a children's home with a school during the pandemic and related concepts. First of all, the specification of children placed in that type of facility, educators and regulations affecting the operation of the facility during the pandemic. The third chapter is devoted to educational activities, their detailed description and putting them into practice using the example from children's home with school. The research is divided into two parts, the first is the analysis of legislative documents issued by the ministry incorporated into the theoretical part and the second is the practical part of the thesis. Research using ethnographic interviews with educators verifies changes in educational activities during the covid-19 pandemic. In the practical part of the thesis, the environment of the children's home and school, the research sample and individual research questions are further described. The results of the research investigation are presented in the conclusion of the thesis.

Keywords: educational activities, covid-19/SARS-CoV-2, children's home with school, waves of disease

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými a rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:.....

Podpis studenta:.....

Obsah

Úvod	9
1 Onemocnění covid-19	11
1.1 Základní informace	11
1.2 První vlna onemocnění a opatření v České republice.....	12
1.3 Druhá vlna onemocnění a opatření v České republice	14
1.4 Třetí vlna onemocnění a opatření v České republice.....	15
2 Dětský domov se školou během covidové krize	18
2.1 Platná legislativa	18
2.2 Děti a mládež v DDS	19
2.3 Vychovatelé v DDS	22
2.4 První vlna onemocnění a opatření v DDS	24
2.5 Druhá vlna onemocnění a opatření v DDS	26
2.6 Třetí vlna onemocnění a opatření v DDS	28
3 Výchovně-vzdělávací činnosti v DDS.....	30
3.1 Odpočinkové činnosti	31
3.2 Rekreační činnosti	32
3.3 Zájmové činnosti	34
3.4 Příprava na vyučování	35
3.5 Sebeobslužné činnosti.....	37
3.6 Pracovní činnosti	38
4 Výzkumné šetření	40
4.1 Cíle a výzkumné otázky.....	41
4.2 Výzkumné metody a realizace výzkumu	43
4.3 Charakteristika výzkumného vzorku a prostředí	45
4.4 Logický rámec výzkumu	46
4.5 Výsledky výzkumného šetření.....	47
4.6 Závěry výzkumu	64
Závěr	68
Seznam použitých zdrojů	70
Přílohy	

Úvod

Téma diplomové práce je autorkou zvoleno zcela záměrně z důvodu dvouletého působení v dětském domově se školou na pozici vychovatele. Během tohoto období nastala celosvětová pandemie covid-19, která s sebou přinesla mnohé změny ovlivňující běžný život všech občanů, ale také běžné fungování dětských domovů se školou. Právě na vliv onemocnění SARS-CoV-2 na běžné fungování dětských domovů se školou se autorka zaměřila s přihlédnutím k výchovně-vzdělávacím činnostem. Práce vychovatele v zařízení DDŠ spočívá v ovlivňování vývoje dětí výchovnými činnostmi. Děti v těchto typech zařízení jsou charakteristické rozvinutými poruchami chování, výchovnými problémy, stanovenou ochrannou výchovou za nějaký přečin a mnohdy stanovenou psychiatrickou diagnózu s medikací. A právě tyto děti nemají příliš velkou šanci na návrat do svých biologických rodin, či umístění v náhradní rodinné péči. Pro děti umístěné v dětských domovech se školou jsou mnohdy vychovatelé jedinou dospělou autoritou, která jim může suplovat život v rodině, a to nejen svým vzorem, ale především pomocí výchovných činností. Výchovnými činnostmi jsou de facto veškeré aktivity provozované vychovatelem s dětmi. Vzhledem k pandemii doznaly výchovně-vzdělávací činnosti výrazné transformace, především kvůli opakovaným lockdownům.

Diplomová práce se zabývá vlivem onemocnění SARS-CoV-2 na běžné výchovné činnosti v dětském domově se školou. Cílem práce je popsat výchovně-vzdělávací činnosti v DDŠ a prozkoumat jejich změnu za dob pandemie covid-19. Pro výzkum jsou užity dvě metody sběru dat – analýza a etnografické interview. Analyzovány jsou dokumenty vydané Ministerstvem školství pro fungování zařízení pro výkon ochranné a ústavní výchovy za dob pandemie a zároveň vládní nařízení Ministerstva zdravotnictví. Rozhovory jsou realizovány s vychovateli, kteří subjektivně zhodnotí vliv onemocnění SARS-CoV-2 na výchovně-vzdělávací činnosti v dětském domově se školou.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou část. Teoretická část se v úvodu zabývá onemocněním SARS-CoV-2, jeho základní charakteristikou, průběhem onemocnění a s ním spojenými opatřeními. Pro lepší přehlednost je epidemie covid-19 rozdělena do tří vln. Druhá kapitola se věnuje dětskému domovu se školou, je zde nastíněn základní legislativní rámec, dále se autorka zabývá specifiky dětí umístěvaných do zařízení DDŠ a podmínkami pro výkon profese vychovatele. Kapitola je zakončena analýzou dokumentů vydaných Ministerstvem

školství, mládeže a tělovýchovy upravujících chod zařízení během epidemie covid-19. Třetí kapitola se zabývá charakteristikou jednotlivých výchovně-vzdělávacích činností realizovaných vychovateli s dětmi, uvedených na konkrétních příkladech z dětského domova se školou, ve kterém autorka působí.

Praktická část diplomové práce je věnována kvalitativnímu výzkumu formou polostrukturovaných interview s vychovateli o tom, do jaké míry pandemie covid-19 ovlivnila jednotlivé výchovně-vzdělávací činnosti v konkrétním DDŠ. Hlavní výzkumná otázka je stanovena takto: „Co znamenal covid-19 pro vychovatele ve vztahu k výchovným činnostem?“. Vedlejší výzkumné otázky se zabývají změnami v jednotlivých výchovných činnostech. Výzkum proběhl v konkrétním dětském domově se školou, ale dá se předpokládat, že opatření spojená s covidem-19 měla podobný vliv na všechna zařízení DDŠ.

Oblast výchovně-vzdělávacích činností v zařízeních pro výkon ochranné a ústavní výchovy se řadí do zmapovaných oblastí, touto problematikou se zabývá mnoho akademických prací i výzkumů v České republice. Avšak vliv onemocnění SARS-CoV-2 na výchovně-vzdělávací činnosti v dětském domově se školou je téma inovativní a zatím neprozkoumané. Cílem diplomové práce je odhalení vlivu pandemie covid-19 na výchovné činnosti v daném zařízení DDŠ, do jaké míry se činnosti musely pod tlakem vnějších okolností změnit a zda došlo k pozitivnímu či negativnímu ovlivnění daných činností.

1 Onemocnění covid-19

1.1 Základní informace

Na konci roku 2019 čínská vláda poprvé veřejně informovala o vzniku respiračního onemocnění v hlavním městě čínské provincie Chu-pej, projevujícím se zápallem plic. U osob hospitalizovaných se zápallem plic nebylo možné určit původce onemocnění ani způsob přenosu, jediným společným rysem byla návštěva trhů se živočišnými produkty ve Wu-chanu. Trh se živočišnými produkty byl označen za zdroj nákazy viru SARS-CoV-2, později označováno za covid-19 (Oddělení epidemiologie infekčních nemocí SZÚ, 2020).

Covid-19 je označení pro infekci způsobující vážné respirační onemocnění, infekce je způsobena koronavirem SARS-CoV-2. Vzhledem k rozšíření viru do více než 70 zemí, vyhlásila 30. ledna 2020 Světová zdravotnická organizace globální stav zdravotnické nouze a 11. března označila šíření viru za pandemii. V České republice se objevil první případ 1. března 2020 a 13. března byla Evropa označena za epicentrum covidu-19 (Sohrabi at al., 2020). Vědci ze Scripps Research Institute odhalili dvě možnosti původu a evoluci SARS-CoV-2. Tímto výzkumem popřeli možnost umělého vzniku v laboratoři. První možností je, že se virus do dnešní podoby vyvinul ve zvířecím hostiteli a následně se přenesl na člověka. Druhou možností je přenesení nepatogenního viru ze zvířete na člověka, v němž se poté virus vyvinul do nynější podoby (Andersen, 2020).

Covid-19 patří mezi kapénkové infekce přenášené z člověka na člověka. Šíří se tedy pomocí kapének, které člověk produkuje při dýchání, mluvení, zpěvu, kýchání, kašláním. Tyto kapénky se následně mohou dostat k dalším osobám, které je vdechnou, obvykle do vzdálenosti dvou metrů, popřípadě si je dotykem přenesou do oblasti obličeje. Přenos viru na jinou osobu probíhá již dva dny před vypuknutím prvních příznaků onemocnění. Po nakažení trvá 5 až 6 dnů, než se začnou projevovat příznaky, ale inkubační doba může být i delší. Nejčastějšími příznaky onemocnění jsou horečka, kašel, celková únava, změna nebo ztráta chuti a čichu, bolest v krku, bolest hlavy, bolest svalů, průjem. Průběh onemocnění se u jedinců liší, někteří mohou být asymptomaticí, to znamená, že jsou bezpříznakoví. U některých jedinců dochází k těžkému průběhu nemoci, kdy nemohou dýchat, cítí bolest na hrudi a mohou být zmatení. V tomto případě je třeba vyhledat lékařskou pomoc. Těžký průběh onemocnění je spojen

s potřebou plicní ventilace, s komplikacemi souvisejícími se srážlivostí krve, tedy je zvýšené riziko mrtvic a infarktů. Onemocnění může také ohrozit nervový systém, především tedy dochází k dočasné změně osobnosti a k poruchám pozornosti. Nutnost hospitalizace představuje onemocnění především pro osoby starší 60 let a pro osoby chronicky nemocné. Riziko úmrtí na covid-19 je relativně nízké, ale vyšší než u chřipky (Dlouhý a kol., 2020).

Mezi preventivní opatření, která pomáhají s bojem proti onemocnění, patří pravidlo 3R, tedy nošení respirátorů, dodržování rozestupů a mytí rukou. Tato pravidla by se měla dodržovat i pro zabránění přenosu jiných onemocnění. Nejdůležitějším specifickým opatřením proti onemocnění je očkování. V současné době jsou v České republice dostupné čtyři druhy vakcíny proti covidu-19, a to od firem Pfizer/BioNTech, Moderna, AstraZeneca a od firmy Johnson & Johnson (Státní zdravotní ústav, 2021). Očkování je dobrovolné a je možnost se nechat naočkovat již od pěti let věku. Očkování si také mohou zvolit typ vakcíny, mají na výběr z jednodávkových či dvoudávkových. Platnost očkování je 270 dní, pak je třeba se nechat přeočkovat posilující dávkou, která má zatím neomezenou platnost (Očkování proti onemocnění covid-19, 2022).

1.2 První vlna onemocnění a opatření v České republice

První vlna onemocnění covid-19 propukla v České republice počátkem března roku 2020 a trvala do června téhož roku. Již prvního března byla v České republice prokázána nákaza covid-19, jednalo se o tři osoby s cestovatelskou anamnézou. Již 12. března byl vyhlášen první nouzový stav na 30 dní. Během března se úplně uzavřely služby a stravovací zařízení, otevřeno mohly mít pouze obchody se zbožím každodenní potřeby, byl omezen pohyb na nezbytně nutné cesty, platila povinnost nošení ochrany úst na veřejných místech a na veřejnosti směly pobývat blízko sebe pouze dvě osoby, které nebyly členy jedné domácnosti. V dubnu ministr zdravotnictví představil 5 kroků k návratu do běžného života. Tento proces započal 20. dubna, kdy došlo k první vlně rozvolňování a skončil 8. června, kdy došlo k úplnému rozvolnění opatření. Během dubna tedy již neplatil zákaz volného pohybu venku, osoby od sebe ale neustále musely dodržovat dvoumetrové rozestupy, kromě osob sdílejících společnou domácnost. Bylo povoleno venkovní sportování, ovšem opět pouze ve dvou osobách s nutnými rozestupy, vnitřní zázemí sportovišť zůstalo uzavřeno. Obchody musely také dodržovat vládní nařízení, především nošení ochranných pomůcek, označení rozestupů

a dezinfikování prostor, řemeslníci mohli obnovit živnost, obnovily se farmářské trhy a provozy obchodů do 2500 metrů prodejní plochy. Otevřela se fitness centra bez možnosti zázemí, obnovil se provoz autoškol a otevřely botanické a zoologické zahrady bez vnitřních expozic. Dále se obnovily konzultace na vysokých školách pro všechny studenty, ostatní žáci mohli docházet na praxe a otevřely se knihovny (EvaluationAdvisory CE, 2021).

Na konci dubna vláda prodloužila nouzový stav do 17. května a zároveň rozhodla o druhé vlně rozvolňování platných restrikcí, která byla spuštěna 11. května. V květnu se otevřela obchodní centra a mohly se konat akce do 100 osob. Byl obnoven provoz divadel, kin a podobných institucí, také do maximálního počtu 100 osob. Restauratéri mohli otevřít zahrádky, otevřely se galerie, muzea, výstavní síně, navýšila se kapacita studijních skupin na 15 osob. Ze služeb mohla obnovit provoz kadeřnictví, holičství, také maséři, manikéři a nově si zákazníci mohli zkusit zboží na prodejnách. Zrušila se povinnost nošení ochranných pomůcek ve venkovních prostorách, otevřely se vnitřní prostory restaurací, kaváren a barů, provoz obnovily hotely, kempy a další ubytovací zařízení, taxislužby, služby při kterých se narušuje integrita kůže, vnitřní prostory botanických a zoologických zahrad, hrady a zámky, koupaliště, wellness a fitness centra, byly umožněny návštěvy ve zdravotnických a sociálních lůžkových zařízeních, organizované tréninky sportovců, hromadné akce do 300 osob a žáci prvních tříd se vrátili do lavic. Také se zrušila vyhrazená doba pro nakupování seniorů a ukončení karantény bylo třeba potvrdit PCR testem (Odbor komunikace, 2020).

S červnem skončila první vlna pandemie, nadále docházelo k rozvolňování opatření a epidemie se zdála být zvládnutá. Přes 72 % osob s covidem-19 bylo již vyléčeno, hygienici se zaměřovali na lokální ohniska nemoci, jež byla prioritou při řešení nákazy. Od 8. června došlo k další vlně rozvolňování, a to neomezeným provozem venkovních zahrádek, zvýšil se počet návštěvníků zoologických zahrad a podobných zařízení na 250 osob na jeden hektar, v muzeích a galeriích se navýšil maximální počet osob na 500 návštěvníků v jeden čas, přičemž mohl být jeden návštěvník na 10 m², stejné podmínky platily i pro hrady a zámky. V hledištích divadel a kin mohlo pobývat maximálně 500 diváků. Veškeré další akce byly omezeny na 500 osob (Vláda České republiky, 2020).

1.3 Druhá vlna onemocnění a opatření v České republice

Počátkem července došlo ke konečné fázi rozvolňování opatření, jediné, co zůstalo, byla ochrana dýchacích cest ve zdravotnických a sociálních zařízeních. Nová opatření se zaváděla lokálně, v epicentru nákazy. Poslední červencový týden přibyl počet nakažených a došlo opětovně ke zpřísnění opatření. V srpnu byl zaveden systém „semaforu“, kdy se barvami rozlišovaly stupně možné nákazy a s tím spojené restriktce.

Druhá vlna onemocnění se datuje od září 2020 až do dubna 2021. V září se zavedla povinnost nošení roušek a omezily se vnitřní akce. Počátkem října vláda nařídila další nouzový stav na 30 dní počínaje 5. říjnem 2020, což s sebou neslo nová opatření. Vláda zakázala užívání vnitřních sportovišť, koupališť a wellness center, návštěvy zoologických zahrad a veškeré zájmové činnosti pro děti od 6 let. Dále byly zakázány návštěvy ve zdravotních a sociálních službách, úřady fungovaly pouze dva dny v týdnu a pouze pět hodin denně. Osoby se nesměly shromažďovat ve větším počtu než šest osob. Restaurace mohly fungovat pouze přes výdejní okénka s otevírací dobou maximálně do 20 hodin, bary a noční kluby byly zcela uzavřeny. Byla také uzavřena veškerá školská zařízení. Lidé museli nosit roušky i na zastávkách veřejné dopravy, stát zajistil distribuci ochranných pomůcek pro zaměstnance zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a pro ohrožené děti. Od 22. října byl zakázán volný pohyb osob, pohyb byl omezen na nutné cesty, dále se směly společně pohybovat pouze dvě osoby, na svatbách a pohřbech mohlo být přítomno pouze 10 osob. Také byl zakázán maloobchodní prodej a prodej služeb v provozovnách. 25. listopadu se vrátili studenti do škol, jednalo se o poslední ročníky středních, vyšších odborných škol a konzervatoří. Studenti také mohli absolvovat praxe. Od 30. listopadu se do škol vrátili žáci prvního stupně a 9. tříd, zbytek žáků se střídal po týdnech v rotační výuce. Vláda prodloužila nouzový stav a s ním stávající opatření do 12. prosince (Prokop, Marková, 2020).

Začátkem prosince docházelo k mírnému rozvolňování opatření, avšak záhy se opatření opět navrátila z důvodu rostoucího počtu nakažených. Vláda rozhodla o dalším prodloužení nouzového stavu do 23. prosince. V prosinci také Evropská léková agentura schválila první vakcínu od firmy Pfizer. Situace se stále zhoršovala, proto den před Vánoci vláda vyhlásila prodloužení nouzového stavu do 22. ledna 2021. Z důvodu zhoršující se epidemiologické situace mohly být otevřeny jen obchody a služby se základním sortimentem, velkoobchody nesměly prodávat doplňkové zboží,

shromáždění osob na veřejnosti bylo omezeno na dvě, školy měly prezenční výuku pouze pro první a druhé ročníky (Hospodářská komora, 2022).

V lednu ministerstvo spustilo první fázi očkování. Nejdříve se očkovaly nejrizikovější skupiny obyvatel, tedy senioři a zdravotníci, v další fázi byly naočkovány prioritní skupiny obyvatel, senioři nad 65 let, osoby s chronickými onemocněními a důležité profese státního sektoru. Od května se mohli očkovat všichni zájemci. Celý leden i únor zůstávala již platná opatření, především tedy z důvodu přetížení nemocnic a nových mutací covidu-19. Koncem února se zavedla povinnost nošení respirátorů a mohli se očkovat pedagogičtí pracovníci. Během února byl dvakrát prodloužen nouzový stav, nově platila povinnost nošení respirátorů ve všech zastavěných územích obcí, zaměstnanci museli nosit respirátory při jakémkoliv kontaktu s další osobou, a navíc byl omezen pohyb mimo okres, což znamenalo, že všechny osoby opouštějící svůj okres musely mít potvrzení. Bez něj se osoby mohly pohybovat jen na území katastru obce, kde měly trvalý pobyt, a to jen pro nezbytné uspokojování základních potřeb. Školy byly nuceny zrušit veškerou prezenční výuku (Křupka a kol, 2021).

Od března nemusely do karantény osoby, které nemoc prodělaly a od jejichž nákazy neuběhlo 90 dní, osoby s ukončeným očkováním a uplynutí 14 dnů od očkování. Platila povinnost testování zaměstnanců ve firmách alespoň jednou týdně, stejně tak tomu bylo i ve veřejném sektoru, vyjma osob po prodělané nemoci do 90 dní a plně naočkovaných osob. Nouzový stav byl v České republice prodloužen do 11. dubna a byl ukončen den poté. Po několika měsících se do škol vrátili děti z 1. stupně, ovšem vždy jen polovina třídy ve střídavé výuce. Dále se obnovilo předškolní vzdělávání, vzdělávání v přípravných a praktických školách, povoleny byly také individuální konzultace pro ostatní žáky. Děti před začátkem školní výuky musely podstoupit antigenní test, a to 2x týdně. Otevřely se obchody, také bylo povoleno pořádání trhů za přísných hygienických podmínek. Na konci dubna se epidemiejevila jako zvládnutá, v nemocnicích bylo 2782 pacientů, plnou vakcinaci mělo téměř milion obyvatel a další dva miliony měly aplikovanou první dávku (Mimořádná ochranná opatření, 2021).

1.4 Třetí vlna onemocnění a opatření v České republice

Během května se otevřely veškeré obchody a služby, žáci se vrátili do škol, nejdříve ve formě rotační výuky a následně již v běžném režimu. Žáci se museli jednou týdně testovat na přítomnost viru. Veškerá venkovní volnočasová zařízení mohla být

využívaná na 50 % kapacity a do vnitřních prostor byly vpouštěny osoby s negativním testem, ukončeným očkováním či po prodělání nemoci. V červnu se změnila opatření ve školách, děti a učitelé při vyučovací hodině mohli sundat ochranu dýchacích cest. Povinnost nošení roušek se zrušila i u zaměstnanců pracujících na jednom místě (Statistická ročenka školství – výkonové ukazatele školního roku 2020/2021, 2022).

Od července se zrušila povinná testování ve školách a zaměstnání. Zvýšila se kapacita osob na kulturních, sportovních a vzdělávacích akcích na 2000 osob uvnitř a 5000 osob venku. Nadále zůstal zakázán tanec, zpěv je již povolen. Kapacita různých dalších akcí se zvýšila na 500 osob uvnitř a 1000 venku. Kapacita bazénu a wellness zařízení se zvýšila na 75 % obsazenosti. Možnost registrace na očkování již měli všichni občané starší 16 let. Osoby po prodělání covidu-19 se mohly ihned registrovat k očkování. Respirátory zůstávaly povinné ve vnitřních prostorech a na venkovních akcích za přítomnosti více než 30 osob. Vláda také schválila plán pro zářijové testování žáků ve školách. To proběhlo v sérii tří testů v několika málo dnech. V červenci se také otevřela dvě centra pro očkování bez předchozí registrace. V polovině měsíce mělo 3 868 000 osob dokončené očkování, nákaza očkovanych postihla pouze 4000 osob. V srpnu bylo možné u vnitřních i venkovních kulturních a sportovních akcí zaplnit 100 % kapacity. Testy na covid-19 byly hrazeny ze zdravotního pojištění, každý občan měl nárok na jeden antigenní test týdně a na dva PCR měsíčně. Zaměstnanci, klienti i uživatelé pobytových sociálních služeb se museli nechat každých 7 dní testovat, pokud nebyli očkovaní či v ochranné lhůtě po prodělání nemoci (Vojtěch, 2021).

Září se obešlo bez zavádění nových restrikcí, avšak ke konci října již covid-19 začal eskalovat. Od 25. října se musely nosit respirátory na všech vnitřních akcích a zaměstnanec mohl respirátor odložit jen za předpokladu, že je v místnosti sám. Od konce září došlo k mírnému nárůstu pozitivně testovaných občanů, poslední týden v září to bylo 454 případů, kdežto již první týden v říjnu to bylo 631 případů. Tento trend pokračoval a poslední říjnový týden již byl týdenní nárůst v hodnotách 3115 případů (Švec, Brýs, 2021).

Od listopadu se snížila platnost PCR testu na 72 hodin a antigenního testu na 24 hodin. V restauračních zařízeních měli zaměstnanci povinnost kontrolovat doklad o prodělaném onemocnění či očkování, jinak nesměli osobu vpustit. Nárok na PCR a antigenní testování měly pouze očkované osoby, děti do 18 let a lékařsky potvrzení jedinci, kteří se nemohli nechat očkovat ze zdravotních důvodů. Od 1. listopadu došlo k povinnému testování neočkovaných žáků základních a středních škol, ve třech

etapách. Také již bylo možné nechat se očkovat 3. posilující dávkou. Ve dnech 22. a 29. listopadu došlo k celoplošnému testování žáků. V listopadu bylo nově 22 000 nakažených osob. Vláda proto schválila nová restriktivní opatření a sice, že již nebude postačovat prokazování se PCR či antigenními testy, ale je třeba certifikát o očkování nebo o prodělané nemoci. Ve školách se nově začalo testovat každé pondělí. Od 26. listopadu do 25. prosince byl vyhlášen nouzový stav z důvodu zhoršující se epidemiologické situace. Stravovací a zábavná zařízení musela mít zavřeno od 22. do 5. hodiny ranní. Snížil se povolený počet účastníků akcí na 100 osob a u kulturních a sportovních akcí na 1000 osob. Zakázalo se pořádání adventních a vánočních trhů, pití alkoholu na veřejnosti a konzumování potravin v nákupních centrech (Jednání vlády, 2021).

27. prosince končí nouzový stav, a tím se ruší veškerá nařízení, avšak již od 29. prosince smí v restauracích sedět u jednoho stolu pouze čtyři osoby a maximálně 50 osob na jednom místě. Nově byla v České republice prokázána varianta omikron, takže se žáci museli testovat prvních 14 dnů v lednu 2x týdně a následovně každé pondělí. Od 4. ledna se na třetí dávku mohly registrovat osoby starší 18 let. Od 11. ledna se zkrátila karanténa a izolace na 5 dnů, z důvodu velmi nakažlivé varianty omikron se také nově museli testovat zaměstnanci 2x týdně. Testování ve školách a firmách skončilo 18. února. K datu 6. února 2022 bylo vykázáno 17 176 105 dávek očkování, 3 234 571 potvrzených pozitivních případů, z toho bylo 2 875 641 osob vyléčených, aktuálně hospitalizovaných bylo 2952 a 37 449 osob s covidem-19 zemřelo (Vybrané indikátory stavu a šíření epidemie a denní souhrn testů na covid-19 k 22. 02. 2022, 2022).

2 Dětský domov se školou během covidové krize

2.1 Platná legislativa

Ústavní a ochrannou výchovu upravuje zákon č. 109/2002 Sb., *o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů* (zákon č. 109/2002, Sb.). Dle tohoto zákona musí být s každým dítětem zacházeno tak, jak je stanoveno v základních ústavních principech a mezinárodních smlouvách o lidských právech a základních svobodách. Účelem institucionalizovaných zařízení je na základě rozhodnutí soudu o ochranné či ústavní výchově zajišťovat nezletilým osobám ve věku zpravidla od 3 do 18 let náhradní výchovnou péči v souladu se zdravým vývojem dítěte, zajišťovat správnou výchovu dítěte a vzdělávání. Cílem těchto zařízení je nejen zajišťování správného vývoje dítěte, ale také spolupráce s rodinou a zajišťování návratu dětí do rodinného prostředí, ať již do biologických rodin nebo do náhradní rodinné péče (§1, zákon č. 109/2002, Sb.).

Společná ustanovení zařízení jsou poskytování péče dětem s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou a také dětem s nařízeným předběžným opatřením. Zařízení poskytují péči i dětem, které nejsou občany České republiky, pokud splňují podmínky dané zákonem o sociálně právní ochraně dětí. Zletilé nezaopatřené děti mohou v zařízeních zůstat i po ukončení ústavní a ochranné výchovy za předpokladu, že se připravují na budoucí povolání, a to maximálně do věku 26 let. Dětem je poskytováno přímé zaopatření, tedy stravování, ubytování a ošacení, učební potřeby a pomůcky, náklady na vzdělávání, náklady na zdravotní péči, kapesné, dary a věcná pomoc při odchodu zletilých. Dále dětem mohou být hrazeny potřeby pro využití volného času, náklady na rekreaci, kulturní, uměleckou, sportovní a oddechovou činnost, náklady na soutěžní akce, náklady na dopravu k osobám odpovědným za výchovu. Rozsah specifických výchovných a vzdělávacích potřeb pro dítě se určuje podle samostatnosti. Děti se dělí na samostatné přiměřeně věku, samostatné vyžadující občasnou kontrolu, vyžadující občasné vedení a stálou kontrolu, nesamostatné vyžadující stálé vedení a kontrolu a vyžadující soustavnou intenzivní a individuální péči. Do zařízení jsou umísťovány i děti s mentálním, tělesným a smyslovým postižením, vadami řeči, popřípadě s více vadami, které neodpovídají umístění do specializovaného zdravotnického zařízení (§2, zákon č. 109/2002, Sb.).

Dětský domov se školou (dále jen DDS) zajišťuje péči o děti s nařízenou ústavní výchovou a s uloženou ochrannou výchovou. Děti s nařízenou ústavní výchovou mají závažné poruchy chování či přechodnou nebo trvalou duševní poruchu a vyžadují výchovně léčebnou péči. Děti s uloženou ochrannou výchovou jsou děti mladší 15 let, které se dopustily činu jinak trestného. Popřípadě mezi dětskými domovy se školou jsou i domovy pro nezletilé matky s dětmi, které splňují výše zmíněné. Do DDS jsou děti umísťovány od šesti let věku do ukončení povinné školní docházky. Děti mohou docházet i do veřejných škol, pokud pominou důvody pro zařazení dětí do školy v zařízení (§13, zákon č. 109/2002, Sb.).

Pracovníci v zařízení musí splňovat předpoklady stanovené zákonem o pedagogických pracovnících a musí být psychicky způsobilí.

2.2 Děti a mládež v DDS

Děti umístěné v ústavní výchově není jednoduché charakterizovat, protože se nejedná o jednotnou skupinu. Děti pochází z různých rodin, z různých sociálních prostředí a v neposlední řadě mají různé osobní dispozice. Janský uvádí 7 možných charakteristik dětí umístěných v ústavní péči a jejich rodin. Janský svá tvrzení opírá o výzkum z roku 1998 realizovaný Institutem pro kriminologii a sociální prevenci s názvem „Model netradičních forem práce s dětmi a mládeží v oblasti prevence zneužívání návykových látek realizovaný v přirozených podmínkách činnosti vybraných školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy“ (Jansky, 2014, s. 131). Výzkumná data se mohou zdát neaktuální a zastaralá, avšak charakteristiky dětí a jejich rodin se v čase nezměnily.

Prvním charakteristickým rysem je původ dětí z rodin rozvrácených či kriminálně zatížených. V případě kriminálního zatížení rodiny se nejedná pouze o rodiče, ale mnohdy se dostávají do vězení i sourozenci a prarodiče. Dalším rysem je orientace na značkové zboží, děti pochází z prostředí s vyšším materiálním standardem. Tento rys v praxi mnohdy znamená, že rodina sice žije na ubytovně, ale kupuje si pouze drahé značkové věci, či jejich napodobeniny, tak, aby získala vyšší sociální status. Vysoké nároky na udržování životní úrovně jsou často spojené s kriminální činností a následně tedy s prvním rysem. Dalším rysem je dobrý zdravotní stav, ačkoliv roste počet klientů s diagnostikovanými pohlavně přenosnými chorobami. U dětí se také snižují školní znalosti, zájem o vzdělání i kázeň. Dále je zaznamenán pokles pozitivních aktivit ve volném čase včetně sportu. Šestým rysem je vysoký nárůst v problematice závislosti

a posledním rysem je zvýšené agresivní jednání, a naopak snižující se odpovědnost a ovladatelnost dětí. Janský uvádí závěry o dětech, z nichž jsou vybrány pouze ty, které nejvíce odpovídají charakteristikám dětí z dětského domova se školou, ve kterém autorka působí. 40 % klientů již v předškolním věku žilo v neúplné rodině, o většinu dětí se starala pouze matka. Působení matek bylo shledáno jako problematické, nedůsledné, málo kontrolující s rysy zanedbávání péče. Výchovné působení otců bylo podobné, ale s vyšším užíváním trestů. Rodiče klientů jsou pod vzdělanostním standardem populace, 2/3 dětí má negativní vztah ke škole, klienti mají podprůměrný prospěch již od nižšího stupně. Čtvrtina klientů trpí LMD, 56 % vykazuje podprůměrný či výrazně podprůměrný intelektový výkon. Tři čtvrtiny dětí měly problémy s chováním již v mladším školním věku. Nejčastějším deliktem u dětí bylo záškoláctví, krádeže, agresivita, útoky z domova, výchovná nezvladatelnost spojená s nerespektováním autorit. Více než 60 % klientů kouřilo, více než polovina dětí měla zkušenost s alkoholem a 40 % s nealkoholovými drogami. Téměř 60 % dětí někdy uteklo od rodičů a žilo v partě, 70 % dětí mělo časté absence ve škole, 90 % dětí má alespoň jednu poruchu chování (Janský, 2014, s. 131–135).

MŠMT dělí děti a mládež vyrůstající v ústavní výchově do několika kategorií. První kategorií jsou děti a mládež se zdravotním postižením, další kategorií jsou děti se závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, s poruchami autistického spektra, se závažnými poruchami chování a s extrémními poruchami chování (Zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, 2021). Děti a mládež se zdravotním postižením jsou „*osoby mající dlouhodobé fyzické, duševní, mentální nebo smyslové postižení, které v interakci s různými překážkami může bránit jejich plnému a účinnému zapojení do společnosti na rovnoprávném základě s ostatními*“ (Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, 2010).

Dle Matějčka jsou poruchy učení „*souhrnným označením různorodé skupiny poruch, které se projevují zřetelnými obtížemi při nabývání a užívání takových dovedností, jako je mluvení, porozumění mluvené řeči, čtení, psaní, matematické usuzování nebo počítání, přičemž se předpokládá dysfunkce centrální nervové soustavy*“ (Matějček, 1995).

MŠMT poruchy chování také rozděluje na závažné vývojové poruchy chování, poruchy autistického spektra, závažné poruchy chování a extrémní poruchy chování. Poruchy chování jsou definovány jako chování, které je v rozporu se společenskými normami dané společností. Na vznik poruch chování se dá nahlížet různými pohledy.

Prvním z nich je porucha chování v důsledku jiné specifické poruchy. Jedná se například o jedince s lehkou mentální retardací, který není schopen správně vyhodnotit své jednání, nebo o jedince trpícího psychickou poruchou. Dalším aspektem je neschopnost dodržování společenských pravidel z důvodu špatného rozvoje psychických a osobnostních předpokladů. Jedná se především o absenci pocitu viny a svědomí. S tímto pohledem je často také spjaté nepřijatelné působení rodiny a okolí, které nepřijatelné chování upevňuje odměnami (Fisher a kol., 2014). Vágnerová uvádí čtyři znaky, které charakterizují poruchové chování u dětí a mladistvých. Jedná se o nerespektování platné společenské normy, neschopnost navazovat a udržet přijatelné sociální vztahy, bezohlednost vůči okolí, zaměřenost na uspokojování vlastních potřeb bez ohledu na druhé, chybějící svědomí a pocit viny (Vágnerová, 2004).

Dle nejnovějších dat Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy za rok 2020/2021 mělo 6446 dětí uloženou ochrannou nebo ústavní výchovu. Z tohoto počtu dětí bylo 740 dětí umístěných do 28 dětských domovů se školou. Za posledních 10 let došlo ke značnému úbytku počtu dětí s nařízenou institucionální výchovou, jedná se téměř o 1000 dětí. Tento trend se týká především dětských domovů, výchovných ústavů a diagnostických ústavů, kde se počet dětí v každém typu zařízení snížil téměř o 350 dětí. Bohužel tento trend nenastává u dětských domovů se školou, kde jsou sice viditelné určité meziroční změny, ale jedná se řádově o 50 dětí, přičemž jeden rok se počet o 50 dětí sníží, ale další rok se opět zvýší (Počet dětí a mladých lidí v zařízeních ústavní a ochranné výchovy, 2021).

Pro představu rozdělení dětí v DDŠ využijeme podrobnou analýzu ze Statistického informačního systému Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy z roku 2021. Z počtu 699 dětí v DDŠ je 187 dívek a 512 chlapců. 661 dětí si plní povinnou školní docházku, jedna dívka je v zařízení před zahájením povinné školní docházky, 37 dětí po ukončení povinné školní docházky, z nichž šest zůstává na dobrovolně prodlouženém pobytu. Ze statistických údajů vyplývá, že 1/3 zařízení je dívčí a 2/3 chlapecké, což odpovídá i rozložení dětí v zařízeních, kde bývají zpravidla čtyři skupiny chlapecké a dvě skupiny dívčí. Dětské domovy se školou jsou specifické školní výukou v zařízení, vzhledem k typologii dětí, ale 74 dětí umístěných v DDŠ momentálně studuje na běžných školách mimo zařízení, 40 dětí dochází na základní školu a 34 navštěvuje střední školy. Děti navštěvující střední školy zůstávají v zařízení po dohodě s vychovateli a vedením DDŠ, a to zpravidla pokud se chovají vzorně a zvládají školní docházku. Pokud se stane, že dítě s ukončeným základním vzděláním

a trvající ústavní či ochrannou výchovou v zařízení přestane plnit své povinnosti, popřípadě má problémy ve škole, které nechce aktivně řešit, následuje zpravidla přesunutí do výchovného ústavu (Zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, 2021).

Ze statistiky dětí se zdravotním postižením či znevýhodněním vyplývá, že v dětském domově se školou je 264 dětí držiteli zdravotního průkazu, z nichž 101 dětí je mentálně postižených, dalších 57 dětí trpí více než jednou vadou, zbytek dětí je tělesně postižených. 16 dětí má závažné vývojové poruchy učení, 82 závažné vývojové poruchy chování, 6 poruchy autistického spektra, 315 závažné poruchy chování a 15 extrémní poruchy chování (Zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, 2021). Složení dětí v dětských domovech se školou je velmi různorodé, ale co je třeba na závěr kapitoly zmínit je, že každé dítě trpí nějakou poruchou či postižením a každé dítě by potřebovalo velmi individuální přístup zaměřený na rozvoj osobních vlastností a schopností. Rozvoj pozitivních vlastností a schopností u dětí je především úkolem vychovatelů, ale ti mají mnohdy až osm dětí vyžadujících individuální přístup, proto není možné zajistit ideální rozvoj všech. Mnohdy se celá skupina dětí musí podřizovat jednomu dítěti a jeho momentálnímu psychickému rozpoložení na úkor svému vlastnímu rozvoji.

2.3 Vychovatelé v DDŠ

„Udělá-li chybu soustružník a vyrobí zmetek, zahodí ho a nic se neděje. Budeme-li my se dopouštět chyb a omylů, zanecháme v dětech, jež nám byly svěřeny, hluboké a velmi těžko odstranitelné stopy, jichž se nelze zbavit prostým odhozením“ (Vovsíková, 2000, s.6).

Vychovatelskou činnost v dětském domově se školou upravuje zákon č. 563/2004 Sb., *o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů a zároveň zákon 109/2002, o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů*. Tyto zákony také uvádí nutné podmínky odborné kvalifikace a předpokladů pro výkon vychovatelské činnosti. Předpokladem je plná způsobilost k právním úkonům, odborná kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a znalost českého jazyka. Zákon 109/2002 Sb. uvádí další podmínku, a tou je psychická způsobilost. V dětském domově se školou vykonávají vychovatelskou činnost vedoucí vychovatelé, vychovatelé a asistenti pedagoga. Pojem asistent pedagoga zahrnuje dvě

odlišné pozice, může jím být myšlen noční vychovatel nebo také asistent, který pomáhá vychovateli přes den s výchovně-vzdělávacími činnostmi (zákon č. 563/2004, Sb., zákon 109/2002, Sb.).

Dle národní soustavy povolání je vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy definován následovně: „*vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy provádí výchovně vzdělávací činnost zaměřenou na specifické potřeby dětí, žáků i studentů se speciálními vzdělávacími potřebami ve školách nebo ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči*“ (Vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, 2017). Činnost vychovatele si lze představit jako činnost rodiče v mnohačlenné domácnosti jen s tím rozdílem, že vychovatel v DDS pracuje, jak již bylo zmíněno, s dětmi nějakým způsobem problematickými. Vychovatel tedy vychovává a vzdělává, stará se a pečuje, dohlíží, ale také mnohdy plní funkci terapeuta a diagnostika, snaží se o reedukaci a resocializaci, tak aby se děti mohly vrátit zpět ke svým rodinám, popřípadě měly šanci na úspěšný život (Sekera, 2009, s. 38). Tomášek uvádí „*nejrozhodnějším výchovným činitelem je osobnost vychovatele*“, vychovatel by měl mít pedagogický talent. Bez tohoto talentu není schopen správně rozpoznat duševní pochody ve svém svěřenci a správně použít vhodné výchovné prostředky. Pedagogický talent, ale musí být doplněn vědomostmi a praxí (Tomášek, 1992, s. 89).

Vychovatel také musí mít určité osobnostní rysy a kompetence. Vašutová uvádí společné osobnostní kompetence pro pedagogické pracovníky takto: pracovník musí být psychicky a fyzicky zdatný, empatický a tolerantní, musí mít ujasněné osobní postoje a hodnotovou orientaci, musí mít osobní dovednosti, a to především schopnost řešit problémy, kooperovat a kriticky smýšlet. V neposlední řadě to jsou osobní vlastnosti, především zodpovědnost, důslednost, přesnost a stabilita (Vašutová, 2004, s.104).

„*Za všech okolností musí pedagog vždy pamatovat na to, že více než jeho slova působí jeho příklad, a to jak v kladném, tak i v záporném smyslu. Záleží tedy velmi mnoho na jeho osobním vystupování a chování v zařízení i mimo něj. Pro mnohé děti, a zvláště dospívající se stává ideálem, tj. vzorem, jež se jeho svěřenci snaží napodobovat*“ (Tomášek, 1992, s. 93). Pro děti v zařízeních ústavní výchovy jsou vychovatelé mnohdy prvními autoritami, se kterými si děti budují vztah. Autority, které jsou pevné ve svých postojích a názorech, jsou přísné, ale i spravedlivé, nabízejí dětem bezpečí a provází je veškerými životními úskalími. Vychovatel má jednoznačně hned

po rodině největší vliv na vývoj osobnosti dítěte, pokud dojde k souladu vedení dítěte vychovatelem i rodičem, má dítě velkou šanci na návrat do rodiny.

Vychovatel s dětmi tráví většinu jejich volného času, proto má příležitost poznávat a následně utvářet osobnost dítěte. Výchovně-vzdělávacími aktivitami pomáhá dětem poznávat okolní svět, učí je nové dovednosti, schopnosti a zároveň může nenásilně korigovat jejich sociálně nepřijatelné formy chování. Společně s dětmi i vychovatel vykonává výchovně-vzdělávací činnosti, při kterých si děti berou pozitivní příklad do života, jak se může chovat dospělá osoba v určitých situacích. Pokud má vychovatel výše zmíněné vlastnosti, může se stát největším pozitivním vzorem, ke kterému se budou děti ještě dlouho vracet pro rady.

2.4 První vlna onemocnění a opatření v DDŠ

První pokyn od MŠMT „doporučení pro školská zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči“ přichází již 13. března 2020 a zakazuje přítomnost žáků ve školách, tedy i ve škole v DDŠ, učitelé zůstávají přítomni v zařízení a výuku zajišťují na rodinných skupinách. Provoz zařízení není nijak omezen, pobyty dětí mimo zařízení jsou v plné kompetenci ředitele zařízení a nedoporučuje se zakazování návštěv dětí v zařízeních. Během března přichází další dva pokyny. Prvním pokynem je „metodické doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) pro aktuální situace“ a druhým je pokyn od Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) upravující pracovněprávní souvislosti s ohledem na koronavirus, především, co dělat v případě návratu zaměstnance z rizikové oblasti, či s nařízenou karanténou. Stěžejním tématem v metodickém doporučení je návod, jak postupovat v případě nákazy v zařízení a zároveň předkládá postup pro snížení rizika nákazy v zařízeních. MŠMT také uvádí možnost nákupu ochranných prostředků do částky dvou miliónů korun bez nutnosti dodržování oficiálních postupů (Bannert, 2020).

V dubnu MŠMT rozšiřuje pokyny z března o omezení činnosti Orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) na nezbytně nutné úkony k ochraně života a zdraví ohrožených dětí po dobu trvání nouzového stavu. Nouzovým stavem vymizely některé problémy spojené s umístováním dětí do DDŠ. Především tedy záškoláctví, vysoké absence a celkově problémy ve škole. Zmíněné faktory v kombinaci s omezením činnosti OSPOD na nezbytně nutné úkony zapříčinily úbytek nově umístovaných dětí do zařízení. V případě nového příjmu dítěte bylo vyžadováno lékařské potvrzení

o zdravotním stavu. Dalším bodem je informování o již probíhající distribuci ochranných pomůcek a dezinfekce do zařízení. Přílohy metodického doporučení obsahují postupy, jak informovat děti a zaměstnance o onemocnění, jak dodržovat hygienické nařízení, postup při útěku dítěte a návratu z dovolenky. Ředitelé zařízení byli taktéž povinni připravit si krizový plán v případě karantény v zařízení (Banner, 2020).

V květnu jsou ředitelé zařízení informováni o obnovení prezenční výuky, výuka s sebou nese stejné nároky na hygienické podmínky jako běžný chod zařízení, zaměstnanci ani děti nemusí dodržovat rozestupy a nosit roušky. Děti pobývající mimo zařízení se mohou i nadále účastnit distanční výuky. Dítě po návratu do zařízení by mělo mít od zákonných zástupců čestné prohlášení o tom, že nemá příznaky virového onemocnění. V případě nedodání formuláře musí dítě na izolaci (Banner, 2020).

Pro lepší názornost jsou výše zmíněné informace uvedeny na konkrétním příkladu DDŠ, ve kterém autorka působí. První vlna opatření s sebou přinesla mnohé změny v oblasti personálního zajištění chodu zařízení, v oblasti sníženého počtu dětí v zařízeních, ve striktním dodržování hygienických opatření a omezených možnostech výchovně-vzdělávacích činností. V oblasti personální to znamenalo omezit setkávání zaměstnanců, nutných pro chod zařízení, na co nejmenší míru. Tímto nařízením byly zrušeny společné porady vychovatelů a supervize, komunikace vychovatelů napříč směnami byla možná pouze telefonicky. Dále byla vyčleněna jedna osoba starající se o děti na izolacích, která měla na starost pouze tyto děti a celý den jim zajišťovala vhodný program, to vše za dodržování přísných hygienických opatření. S umístěním dětí na izolaci souviselo i dodržování přísných hygienických nařízení, nejen tedy vyčlenění jednoho zaměstnance a zapisování teplot dítěte, ale dále dítě dostalo roušku, ošacení odevzdalo do igelitového pytle a v případě zhoršujícího se zdravotního stavu musel zaměstnanec neprodleně kontaktovat lékaře či hygienu. Všechny prostory zařízení byly pravidelně dezinfikovány. V personálním zajištění chodu zařízení nebyl problém, vzhledem k tomu, že se covid-19 začal šířit během jarních prázdnin a mnoho dětí bylo na prázdninových propustkách u svých rodičů. Propustky byly následně prodlužovány Orgánem sociálně právní ochrany dětí do konce nouzového stavu, tedy téměř do konce školního roku, za předpokladu, že dítě v rodině plnilo své povinnosti a nebyly s ním problémy. V opačném případě byla propustka dítěti zrušena a muselo se vrátit zpět do zařízení. Při návratu v prvních měsících epidemie, bylo dítě umístěno na 14 dní na izolaci a byl k němu přidělen jeden zaměstnanec, který každou hodinu

kontroloval a zapisoval tělesnou teplotu dítěte a staral se o něj. V květnu již stačilo potvrzení od rodičů o bezinfekčnosti dítěte. Změny nastaly také ve výchovně-vzdělávacích činnostech, děti se zapojily do akce šití roušek pro místní seniory a pro všechny děti a zaměstnance v zařízení. Děti v případě potřeby využívaly vlastnoručně vyrobené roušky a na samostatné vycházky chodily převážně do okolí a blízkého lesa. Výchovně-vzdělávací činnost se konala především v areálu DDŠ, kde se hojně využívala tělocvična a venkovní hřiště, dále se využíval přilehlý les, popřípadě vychovatelé jezdili s dětmi na výlety do okolí. Po ukončení nouzového stavu a rozvolnění opatření se dětský domov se školou vrátil do běžného provozu.

2.5 Druhá vlna onemocnění a opatření v DDŠ

Září se již neslo ve znamení druhé vlny onemocnění covid-19, děti z DDŠ oproti jaru docházely normálně do školy v zařízení, popřípadě docházely na základní školu, či dojížděly na učiliště. V polovině září vláda stanovila povinnost nošení roušek ve školách, z tohoto opatření jsou školy při zařízení vyjmuty.

V říjnu přišel nový pokyn od MŠMT, který zakázal osobní přítomnost žáků ve výuce. Školy v DDŠ fungovaly v normálním režimu s tím, že dny 26. a 27. byly vyhlášené ministrem školství Plagou jako dny volna. Novinkou postihující i zařízení DDŠ bylo zajištění rozestupů 1,5 metru mezi jednotlivými stoly ve školních jídelnách, maximální počet osob u jednoho stolu byl 4. Ve školní jídelně mohlo být pouze tolik osob, kolik bylo v jídelně míst k sezení (Kovář, 2020).

V listopadu přichází nové informace k provozu škol a školských zařízení, nově bylo třeba větrat vnitřní prostory, a to alespoň pět minut během přestávek a alespoň jednou během hodiny. V případě pozitivně testované osoby v zařízení byl ředitel povinen kontaktovat krajskou hygienickou stanici a řídit se jejími pokyny. Žáci škol při zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy nadále docházeli do školy a nově byla povolena praktická výuka. Učitelé a žáci měli povinnost nosit roušky po celou dobu pobytu ve škole (Informace k provozu škola školských zařízení, 2021). Další informace přišly až v únoru od Roberta Plagy a týkaly se upřednostněného očkování pedagogických pracovníků. Od 25. února také nově platilo nošení respirátorů ve všech vnitřních prostorech a v zastavěném území obce, kde se setkávají alespoň dvě osoby na vzdálenost menší než dva metry. Toto nařízení neplatilo pro děti ubytované ve školských zařízeních pro výkon ochranné či ústavní výchovy, avšak pro pedagogy

v těchto zařízeních ano. V březnu vešlo v platnost nové opatření, které stanovilo povinnost pravidelného testování zaměstnanců ve školských zařízeních (Plaga, 2021).

Od dubna se v zařízeních pro výkon ochranné a ústavní výchovy stanovuje testování dětí 1x týdně. Týká se dětí, které se navracejí z dovolenek a útěků, popřípadě dětí nově přijímaných. Děti se mohou testovat i bez souhlasu zákonných zástupců. Při návratu z jednodenní vycházky se děti testovat nemusí (MŠMT, 2021).

I druhá vlna s sebou přinesla mnohé změny ve vybraném zařízení. První kategorií změn byly tedy změny v personálním zajištění chodu zařízení, stále bylo třeba mít zaměstnance starajícího se o děti umístěné na izolacích jako tomu bylo v první vlně. K tomu, ale přibývá zaměstnanec, který se stará o děti, jež za normálních okolností dochází do běžných škol, ale nyní jsou odkázány na online výuku. Mezi tyto děti patří děti ze základních škol a učilišť a je k nim přiřazen jeden asistent či vychovatel, který dochází na každé dopoledne pomáhat žákům s učivem. Dalším velmi náročným obdobím pro zajištění chodu zařízení byly dvě vlny onemocnění, první vlna nákazy se v zařízeních objevila v říjnu a druhá v únoru. Během těchto vln byli všichni zaměstnanci i děti nuceni podrobit se testování, které odhalilo mnoho případů nemocných s covid-19. Vzhledem k vysokému počtu nakažených dětí, bylo vyhrazeno celé první patro (tedy dvě rodinné skupiny) pro nemocné děti. U dětí sloužili vychovatelé, kteří již covid prodělali či ho právě prodělávali a měli lehký průběh. Karanténa trvala 14 dní s následným opakováním celoplošného testování. Z řad vychovatelů téměř nikdo covidem neonemcněl, tudíž nebyl problém personálně zvládnout chod zařízení. Při druhé vlně onemocnění se opakoval scénář celoplošného testování a následného vyhrazení prvního patra pro nemocné, avšak tentokrát onemocnělo pět vychovatelů, po personální stránce bylo zajištění chodu zařízení náročnější a bylo třeba, aby zdraví vychovatelé plně zaskočili za nemocné kolegy.

Druhá vlna nařízení se dotkla dost zásadně i dětí. Nejenže se musely podrobit opakovanému testování na přítomnost viru během karantén a většina z nich onemocnění i prodělala, ale mimo to se musely řídit nařízenou karanténou také zdraví jedinci. Karanténa v zařízení znamenala možnost pohybu pouze v areálu zařízení, následně byl dětem povolen vstup do přilehlého lesu. Pro děti karanténa znamenala nemožnost odjet za svými rodinami, případně se s rodinami vidět. Tato situace nastala celkově třikrát. Dvakrát během karantény a potřetí, když se z nařízení vlády nesměly opouštět okresy. V prosinci bylo dětem umožněno odjet do rodin na prázdninové propustky. Pro návrat do zařízení musely být děti naprosto zdravé, pokud vykazovaly známky nějakého

onemocnění, musely setrvat v rodině, dokud se neuzdravily. Dalším podstatným omezením bylo, že děti nemohly docházet do škol, toto omezení se vztahovalo na děti docházejících do běžných škol, popřípadě směly docházet pouze v rotačních režimech, s rouškami a otestování na přítomnost viru. Během tohoto období již bylo více dětí na skupinách a tentokrát se situace oproti první vlně otočila, protože tehdy byly dětem propustky prodlužovány. Nyní kvůli vládním a hygienickým opatřením nebylo dětem dovoleno opouštět zařízení.

Dodržování hygienických opatření zůstalo v platnosti, velmi se dbalo na nošení ochranných pomůcek, všechny prostory se dezinfikovaly. Vzhledem k opatření dodržovat vzdálenost mezi stoly a počtu osob v místnosti se nově do jídelny chodilo po skupinách. Během covidové nákazy v zařízení se musela velmi striktně dodržovat opatření, aby se nákaza nerozšířila. Vychovatelé starající se o covidové pacienty museli mít potřebné ochranné pomůcky, museli vše dezinfikovat a chodit postranním vchodem. Po ukončení karantény bylo celé patro vydezinfikováno. Zaměstnanci se také nově museli každý týden testovat nebo se nechat naočkovat.

Možnosti výchovně-vzdělávacích činností byly více omezené než v první vlně, a to především kvůli vládním nařízením, která zakazovala opustit okres, či shlukovat se ve více lidech, ale také kvůli již zmíněným karanténám. Vzhledem k vládním opatřením se k výchovně-vzdělávacím činnostem využíval především areál DDŠ, tedy přilehlá tělocvična pro sportovní činnosti, hojně se také využívala výtvarná výchova a pracovní činnosti. Během tohoto období onemocněly v zařízení i téměř všechny kuchařky, proto si děti musely za pomoci vychovatelů vařit samy na skupinách. Tato aktivita byla velmi vítaným rozptýlením.

2.6 Třetí vlna onemocnění a opatření v DDŠ

Třetí vlna onemocnění počínala koncem školního roku a již s sebou nepřinášela žádné nové mimořádné pokyny. V zařízení situace vypadala následovně, některé děti odjely na dlouhodobé propustky do rodin a ty, co zůstaly v zařízení, odjely nejdříve s učiteli a následně s vychovateli na dva letní pobyty v červenci. Poté s vychovateli a etopedy na další dva pobyty v srpnu. Od července se mohly nechat očkovat děti od 12 let, čehož často využily, avšak k očkování bylo třeba mít souhlas zákonných zástupců, což mnohdy očkování velmi pozdrželo.

Koncem srpna přichází vyjádření MŠMT k dezinformacím o aktuálních protiepidemických opatřeních ve školách. Jedná se především o povinné testování ve třech termínech. V případě odmítnutí testování není žákům bráněno ve výuce, avšak musí dodržovat ochranná opatření (Odbor legislativy MŠMT, 2021).

Vzhledem k tomu, že v zařízení děti trvale pobývají, byly vyjmuty z povinného zářijového testování žáků. Podzimní opatření nepřinesla do zařízení žádné velké změny, většina zaměstnanců již byla naočkována nebo prodělala onemocnění, proto se nemuseli testovat. Děti taktéž nebyly testovány. Pouze v případě nemoci došlo k izolování dětí a po několika dnech byly podrobeny antigennímu testu. Některé děti měly také již ukončené očkování a platné certifikáty, a tak bylo mnohem snazší navštěvovat různé zábavní parky či aquaparky. Děti mladší 12 let se nemusely prokazovat, u ostatních se prováděl antigenní test před vstupem do zábavních zařízení. Vzhledem k nepříjemnosti testování některé děti volily raději absenci zábavy.

Vánoce v zařízení proběhly jako každý rok, děti odjely domů a ty, co zůstaly v zařízení, měly připravené aktivity od vychovatelů. Návrat z Vánoc byl podmíněn dobrým zdravotním stavem dítěte, v případě nemoci setrvalo dítě v rodině až do svého plného uzdravení.

V lednu proběhla první zimní činnost s učiteli, kdy odjela část dětí na pobyt na horách a část zůstala v DDS. Tentokrát se děti i učitelé vrátili zdraví. Mnoho zaměstnanců bylo již po třetí dávce očkování, děti se taktéž nechávaly očkovat a v zařízení byli již všichni připraveni na možné „covidové“ scénáře. Třetí vlnu covidu vychovatelé i děti zvládli bez problémů. Výchovně-vzdělávací činnosti byly přizpůsobovány nařízením a nikdo se již neznepokojoval možnými restrikcemi či strachem z nákazy (Výroční zpráva, 2021).

3 Výchovně-vzdělávací činnosti v DDŠ

Výchovně-vzdělávací činnosti jsou veškeré činnosti organizované zpravidla vychovateli po skončení vyučování. Jedná se o odpočinkové činnosti, rekreační činnosti, zájmové činnosti, přípravu na vyučování, sebeobslužné činnosti a pracovní činnosti. Výchovně-vzdělávací činnosti se odvíjí od denního režimu, který má každé zařízení nastaveno individuálně. Dále činnosti závisí na specifickém zaměření vychovatele a taktéž je zohledněno přání dětí. Každý vychovatel je povinen na začátku nového školního roku vypracovat roční plán činností, který zahrnuje určité činnosti na daný měsíc kalendářního roku. Jedná se o běžné, ale i specifické činnosti spojené s určitými měsíci, například pro prosinec je typická výtvarná výchova zaměřená na Vánoce a Mikuláše, dále se podnikají činnosti jako pečení cukroví, bruslení, bobování apod. Vychovatel také plánuje činnosti na následující týden, jedná se tedy o týdenní plány, kde si vychovatel určuje přesný čas určitých činností, popřípadě pouze hlavní činnosti (Lebduška, 2021).

Týdenní výchovně-vzdělávací plán si vytváří každý vychovatel sám s ohledem na přání dětí a zároveň na své osobnostní zaměření. Tyto plány musí být v evidenci zaznamenány týden dopředu a uvádí se pouze hlavní činnost, její obsah a cíl. Cílem těchto činností je rozvoj klíčových kompetencí dětí. Děti se učí učit, řešit problémy, komunikovat, získávají sociální, personální, občanské a pracovní kompetence. Týdenní plány jsou zaměřeny na všechny složky výchovy ve vyvážené míře s důrazem na pohybové aktivity venku. Děti se pomocí výchovných činností učí novým schopnostem a dovednostem, realizují se v zájmové činnosti, ale především si osvojují hodnotový systém, normy a morální postoje (Jeřábek, Tupý a kol., 2021).

Mimo aktivit organizovaných vychovatelem mají děti také nárok na neorganizovanou činnost dle svého uvážení. Jedná se o osobní volno dětí, které tráví na samostatných vycházkách nebo odpočinkem na skupině. Děti si také v DDŠ mohou zvolit kroužky, na které chtějí docházet. V našem konkrétním zařízení se jedná o truhlářský, fotbalový a pěvecký kroužek, kroužek šití a keramiky, dále také AVK (aktivity s využitím koní), street dance, jumping, alpinning.

Do týdenního výchovně-vzdělávacího plánu patří také týdenní hodnotící komunity. Tyto komunity probíhají jednou týdně v rozsahu jedné hodiny na rodinné skupině. Při komunitách se shromáždí všechny děti z dané rodinné skupiny na klubovně se svým sloužícím kmenovým vychovatelem a přijdou za nimi zástupci z řad

osobnostně-sociálního rozvoje a vedení. Komunity mají jasnou strukturu, ve které se klade důraz na aktuální problém na skupině. Děti zde mají prostor se vyjádřit, hodnotit svůj uplynulý týden, co se jim povedlo a nepovedlo, zda splnily předsevzetí z minulé komunity a stanovují si nové cíle, které se budou hodnotit na další komunitě. Děti se na komunitě učí přijímat chválu, ale i kritiku za své chování. Na komunitě dochází cíleně k sebereflexi dětí, zároveň k reflexi určitého chování ze strany ostatních dětí, a především dospělých autorit (Lebdušková, 2021).

Do výchovně-vzdělávacích aktivit taktéž patří týdenní pobyty mimo DDŠ. Tyto pobyty vždy obsahují veškeré druhy výše zmíněných činností. Jedná se o letní a zimní výjezdy do jiných pobytových zařízení, kde si děti musí samy vařit a uklízet, vše samozřejmě pod dohledem vychovatelů. Tyto pobyty jsou velmi nápomocné pro zlepšení nálady v DDŠ, protože si děti i vychovatelé odpočinou od zařízení a zároveň se mezi oběma stranami zlepši vztahy.

3.1 Odpočinkové činnosti

Odpočinková činnost je velmi klidná činnost, pohybově i psychicky nenáročná. Dle Pávkové je naučení dětí a mládeže odpočinku jednou z nejdůležitějších funkcí výchovy. Autorka předpokládá vliv způsobu odpočinku na utváření způsobu života jedince, jeho hodnotovou orientaci a v dospělosti i na pracovní výkon. Děti, které nemají dostatečný prostor pro odpočinek jsou přetěžovány. Reakcí na přetěžování je nepozornost, vzdorovitost, odmítání poslušnosti. U některých dětí také dochází k poruchám chování jako je lhaní, podvádění, záškoláctví, utíkání z domova, toulání, agresivní projevy a jiné afektivní jednání. U některých dětí se také mohou objevovat neurotické syndromy, například bolest hlavy, nechutenství či přejídání, poruchy spánku, koktavost, noční děsy, tiky (Pávková a kol., 2001).

Odpočinkové činnosti jsou pro děti z DDŠ obzvláště důležité. Vzhledem k tomu, že se děti často potýkají s poruchami pozornosti, hyperaktivitou a dalšími psychickými i fyzickými znevýhodněními, je pro ně velmi těžké udržet hodinu pozornost, natož šest vyučovacích hodin denně. Děti v dětských domovech se školou jsou ve většině případů psychiatricky medikované. Jedná se o medikaci snižující psychický a pohybový neklid, snižující úzkostné stavy, dále se využívají léky na snižování agrese a mánií, dalšími léky jsou léky na ADHD, lék zvyšuje pozornost a snižuje impulzivitu a nadměrnou aktivitu. Dalším hojně užívaným lékem je lék na potlačování poruch

chování, snižování agrese a celkové utlumení. Posledním typem je lék na deprese, úzkostné poruchy, posttraumatické stresové poruchy a panické poruchy. V DDŠ není abnormálním jevem, když děti o hodinu spí nebo chodí po chodbě, pokud je to v určité míře, je jim to tolerováno, spánek je navíc často způsoben psychiatrickou medikací. Medikace je dětem měněna dle aktuálních potřeb, ale obvykle se přistupuje k variantě tlumení agresivity i za cenu prospání některých hodin ve škole (Malá, 2013).

Odpočinková činnost je zařazena ihned po příchodu ze školy, kdy si vychovatel s dětmi během krátkého komunikačního kruhu řekne plán dne a děti zhodnotí své školní úspěchy a neúspěchy, popřípadě informují o domácích úkolech a nadcházejících testech. Poté následuje ve většině případů osobní volno dětí. Většina dětí touží jít na samostatnou vycházku a tím si odpočinou od dospělých autorit a zároveň i od ostatních dětí. Děti na samostatných vycházkách tráví svůj volný čas, jak samy uznají za vhodné. Většinou se toulají po vesnici, často jsou na fotbalovém hřišti nebo v lese, kde si stavějí bunkry nebo tráví čas s kamarády. Některé děti preferují odpočinek na skupině, ten probíhá formou ležení na posteli a povídání si nebo poslouchání písniček, popřípadě hraní na telefonu a počítači. Konkrétní příklady jsou uvedeny na základě vlastního pozorování autorky.

V případě nemožnosti odpočinku dochází u dětí k velkému rozladění. Některé děti se svým chováním vracejí do batolecího věku, celý den jsou podrážděné, vše je rozčilí, takže většinu dne se vztekají, nechtějí se účastnit aktivit, když už se do aktivit zapojí, během chvíle se začnou opět rozčilovat, a nakonec aktivitu vzdají. U jiných dochází k nechuti cokoli dělat a neustále někde posedávají. Jiné děti se naopak aktivně činnosti zúčastní, ale moc dlouho u ní nevydrží. Odpočinek je pro děti z DDŠ naprosto zásadní. Pokud je vynechán, dochází k nemožnosti utvářet další výchovně-vzdělávací aktivity (Kadlecová, 2017).

3.2 Rekreační činnosti

Rekreační činnost slouží především k odreagování dětí po jednostranném zatížení organismu při vyučování. Rekreační činnosti jsou charakterizovány jako vydatná fyzická aktivita, ideálně na čerstvém vzduchu. Vychovatel volí rekreační aktivity, tak aby byly v souladu s přáním a naladěním dětí, mnohdy dá dětem na výběr a počká na jejich rozhodnutí. Také je v pořádku, když se do činnosti nezapojí všechny děti. Jsou

činnosti, které některé děti neumí, bojí se jich, nechtějí je dělat, pak je v pořádku umožnit jim trávit čas jinak (Pávková a kol., 2001).

Mezi rekreační činnosti v uváděném zařízení patří sportovní aktivity, výlety, vycházky, spontánní hry. Bonusem těchto aktivit není jen psychické uvolnění po škole, ale především trávení času venku a zvyšování fyzické kondice. Při rekreačních činnostech se velmi často využívá zázemí DDS, především tedy venkovní hřiště, trampolína, bazén a v neposlední řadě při špatném počasí zázemí tělocvičny.

Rekreační činnosti jsou u dětí nejpreferovanější aktivitou. Téměř každodenní činností u chlapců i děvčat jsou vycházky s vychovateli do blízkého lesa, popřípadě do okolí. Tato aktivita nejen, že podporuje rozvoj fyzické kondice, ale především umožňuje vychovatelům s dětmi nenásilně komunikovat o různých věcech. Další aktivitou preferovanou především chlapci je skákání na trampolíně, kopání si na hřišti a trávení času v tělocvičně, zejména různými sportovními aktivitami jako je skákání na žíněnky, házení na koš, střílení na bránu. Děvčata v tělocvičně preferují jumping a tancování. V letních měsících je také oblíbenou zábavou ježdění na kolech a koupání se v bazénu. V zimě, pokud to počasí umožní, děti rády bruslí, sáňkují a hrají různé hry na sněhu. Mezi rekreační činnosti se dají zařadit i výlety, povětšinou v podobě jednodenního výletu do různých zábavních center, ale i do přírody.

Vhodně zvolenou rekreační činností si zajistí vychovatel přízeň dětí a následné nadšení z dané aktivity. V přípravě rekreační aktivity je vhodné zohlednit přání většiny dětí a následně aktivitu naplánovat. Do rekreačních aktivit je vhodné děti nenutit, a naopak jim nabídnout alternativní program s jiným vychovatelem a do dané činnosti zapojit pouze děti, které mají o činnost zájem. V případě ochoty skupiny se do činností mohou zapojit i ostatní děti z DDS. V praxi to vypadá následovně: většina dětí ze skupiny by chtěla jet na cyklovýlet, ale ve skupině je jeden chlapec, který neumí moc dobře jezdit na kole, bojí se jet na delší cyklovýlet a již dopředu je z aktivity vystresovaný. V případě, že chlapec bude muset jet a činnost mu nepůjde, tak se pokusí aktivitu překazit. Celá skupina se pak kvůli němu bude muset vrátit do DDS a všichni projeví své rozladění vůči němu, pravděpodobně nadávkami, v krajním případě fyzickým napadením. Tímto krokem vznikne zbytečný konflikt mezi dětmi a výchovně-vzdělávací činnost bude ukončena bez pozitivních výsledků. V opačném případě se vychovatel domluví s chlapcem, že se může zúčastnit aktivity s jiným vychovatelem, popřípadě může jít na samostatnou vycházku a na výlet pojedou jen opravdoví zájemci o činnost. V tomto případě samozřejmě na výletě mohou nastat komplikace, ale

pravděpodobně to budou komplikace provozního charakteru, které se dají vyřešit na místě, popřípadě se může jednat o neuposlechnutí vychovatele, které se řeší domluvou. V případě zájmu všech dětí o aktivitu téměř ve všech případech dochází o uspokojení potřeb dětí a děti jsou následně klidnější a samozřejmě unavenější, takže tím vychovatel předchází i možným večerním konfliktům na skupině, kdy jsou děti nevybité a potřebují svou energii proti někomu a něčemu nasměrovat (Pávková, 2014, s. 63-66).

3.3 Zájmové činnosti

Pávková uvádí: „*zájmové činnosti chápeme jako cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů, schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou společenskou orientaci. Pedagogicky řízená zájmová činnost vede ke společensky žádoucím rozvoji osobnosti, talentu, aktivnímu životnímu stylu, naopak volný čas nenaplněný zájmem má tendenci k patologickému chování*“ (Pávková a kol., 2001, s. 96–97). Zájmové činnosti se dělí na společenskovední, pracovní-technické, přírodovědné, estetickovýchovné, tělovýchovné a počítačové. Důležité je, aby každé dítě mělo na výběr z dostatku zájmových činností, u mladších dětí je vhodné nabídnout jim vícero možností a čas na vyzkoušení si všech. V mladším věku ještě děti nemají specifické zájmy a dovednosti, neví, v čem jsou dobré a naopak. Pokud by dítě zvolilo variantu, která mu nepůjde, ale i tak ji bude muset absolvovat, tak v něm probudíme nechuť zkoušet jiné zájmové činnosti. Čím jsou děti starší, tím jsou jejich zájmy specifikovanější a trvalejší. Cílem tedy je najít celoživotní zájem, kterému se jedinec bude věnovat. Zájmové činnosti jsou pro děti z dětských domovů velmi důležité. Zpravidla nás totiž baví to, co nám jde, proto tento fakt může dítěti přinést první uznání za činnost, která ho baví a naplňuje. Děti se také často díky zájmovým činnostem snadněji začlení do kolektivu. Zájmové činnosti dětem přináší nové zážitky, díky nimž si dítě buduje samostatnost, tvořivost a získává nové zkušenosti (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 169).

Zájmové činnosti ve vybraném DDS probíhají zpravidla v zařízení, některé činnosti zajišťují sami pracovníci a některé zajišťují externí pracovníci, či dobrovolníci. Zájmové činnosti jsou v DDS realizovány v podobě kroužků, přičemž většina kroužků je realizována přímo zaměstnanci. Děti se vždy na začátku a v pololetí školního roku mohou přihlásit na nějaký zájmový kroužek, dle jejich představ. Děti mohou nejprve 3x navštívit daný kroužek a pak se rozhodnou, jestli na něj chtějí docházet, nebo ne.

Pokud se rozhodnou docházet na kroužek, tak musí vydržet minimálně do pololetí, než se budou moci odhlásit. Zájmové aktivity se dělí na sportovní, pracovní, výtvarné, hudební a chovatelské. Nejobsáhlejší ze zájmových činností je oblast sportovních aktivit. Jedná se o fotbalový kroužek, kam většinou chlapci dochází 2x týdně, dále alpining, který byl kvůli pandemii zrušen, ale místo něj probíhá jumping přímo v DDŠ. Vzhledem k nemožnosti dojíždět během pandemie do nedalekého fitness centra, se vedení zařízení rozhodlo nakoupit trampolínky pro kroužek jumpingu přímo v DDŠ. Jumping byl veden vychovatelkou a zároveň lektorkou jumpingu, nyní je tento kroužek veden jedním z klientů. Další ze sportovních aktivit je street dance, který probíhá jednou za 14 dní.

Do pracovních aktivit by se dal zařadit truhlářský kroužek, který má svou oblibu nejen u chlapců, ale i u děvčat. Děti se učí pracovat se dřevem, mají možnost vyrábět si dekorace na skupiny, ale mnohdy i pomáhají s běžnými opravami. Kroužek šití je preferovaný především děvčaty, která se učí šít v ruce i na stroji a často si vyrábí různé přívěšky a polštářky.

Výtvarnou zájmovou aktivitou je kroužek keramiky, který probíhá přímo v dílně v DDŠ. Děti mají možnost si zde vyrobit dekorace na skupiny, ale i dárky pro rodiny k různým příležitostem jako jsou například Vánoce.

Hudební kroužek probíhá v plně vybavené hudebně přímo v DDŠ. Děti se učí hrát na různé hudební nástroje jako je kytara a piano, dále se učí zpívat. Secvičené písně a vystoupení pak děti ukazují na různých akcích DDŠ a na celoustavních komunitách, kde je jejich úsilí řádně odměněno potleskem a uznáním.

Chovatelský kroužek probíhá formou AVK, což jsou aktivity s využitím koní. Jedná se o jízdu na koních, praktické cvičení na koních, vodění koně, starání se o jejich stáje, což zahrnuje zejména kydání hnoje a doplňování vody a potravy, fyzický kontakt s koňmi, sedláni, uzdění a mnohé další. Dále se zde uplatňují hry s koňmi, které mají za cíl rozvoj důvěry a samostatnosti, spolupráce, uvolnění a dalších pozitivních vlastností (Müller a kol., 2014). Dále chovatelský kroužek probíhá formou starání se o další zvířata. Především tedy morčata, králíky a slepice.

3.4 Příprava na vyučování

Příprava na vyučování v dětském domově se školou je velmi specifická oproti jiným školským zařízením. Spočívá především v dodělávání pracovních listů, které děti

neudělaly ve škole, a to z důvodu momentální nechuti pracovat, spaní při hodině nebo z jiných důvodů. Také samozřejmě děti dostávají domácí úkoly, zpravidla jeden až dva domácí úkoly týdně. Škola v DDŠ je ve své podstatě praktická škola, děti často přicházejí do toho zařízení s velkými nedostatky učiva, mnohdy musely opakovat ročník již na prvním stupni. Proto se tempo DDŠ a běžné základní školy nedá srovnat. Děti jsou zatížené poruchami pozornosti, chování a hyperaktivitou, ačkoliv jsou často medikovány, je pro ně těžké udržet pozornost delší dobu. Děti jsou ve třídách se sníženým počtem dětí, do 10 dětí na jednu třídu, každá třída má také svého asistenta, a i přesto je mnohdy těžké probrat připravenou učební látku. Děti docházející na první stupeň mnohdy neumí pořádně psát, většina z nich píše velkým tiskacím písmem, a navíc velmi nevzhledně. Čtení je také velký problém pro téměř většinu dětí, a to nejen pro děti z prvního stupně. Naopak předmětem, ve kterém je většina dětí zdatná, je matematika (Pávková, 2008, s 109).

Děti z DDŠ mají velkou negativní zkušenost se školou spojenou s pocity selhání, proto namotivovat je na plnění domácích úkolů není mnohdy snadné. Vychovatel tedy musí správně zvolit čas a náladu dítěte, aby s ním mohl udělat domácí úkol. Dalo by se říci, že kromě domácích úkolů a dodělávání zameškané práce z hodin, školní příprava u dětí téměř neprobíhá. Děti nemají zájem o studium, natož o přípravu na testy. Příprava na testy u dětí vůbec neprobíhá, děti o tuto činnost absolutně nejeví zájem, při testech spoléhají na pomoc asistentů a na jednoduchost látky, kterou si pamatují z hodin.

Jiným příkladem je to, když se dítě z DDŠ pokusí o zvládnutí běžné základní školy. Pak je třeba velká pomoc ze strany vychovatele, který dítěti pomáhá se zameškanou látkou a zvládnutím přechodu na běžnou základní školu. Děti se musí krom učiva také vypořádávat s tím, že vstupují již do zaběhlého kolektivu dětí, které na ně mnohdy koukají skrz prsty, že jsou z dětského domova. Na úspěšné zapojení dítěte z DDŠ do třídního kolektivu má největší vliv učitel a jeho schopnost a ochota dítě do kolektivu zapojit. Děti, které se rozhodnou o zvládnutí běžné základní školy musí být samy přesvědčeny, že školu chtějí zvládnout. Toto přesvědčení se daří budovat lépe u děvčat než u chlapců. Chlapci, kteří se pokusí o zvládnutí běžné základní školy se většinou v pololetí vrací zpět do zařízení s tím, že to na ně bylo moc těžké. Nutno podotknout, že chlapci neprojeví moc velkou chuť a úsilí běžnou školu zvládnout (Bláhová, 2020).

3.5 Sebeobslužné činnosti

Sebeobslužné činnosti učí děti samostatnosti v péči o vlastní osobu a vlastní majetek. Vychovatel u dítěte buduje správné hygienické návyky, jak se správně stravovat a oblékat, jak pečovat o své oblečení a svůj vzhled, dále také jak pečovat o pořádek a čistotu prostředí.

Děti, které přichází do dětských domovů, často nemají hygienické ani sebeobslužné návyky. To je dáno především zanedbáváním ze strany rodičů, mnohdy je s tím spojený fakt, že sami rodiče nemají hygienické a sebeobslužné návyky. V případě sebeobslužnosti také může docházet k případu, kdy je rodič natolik pečující, že dítě nenechá dělat nic samostatně, a tím nezáměrně brání dětskému vývoji (Přinosilová, in Pipeková, 2006, s. 67).

Hygienické návyky jsou charakterizovány běžnými denními činnostmi jako je mytí rukou, splachování záchodu po vykonání potřeby, sprchování se, čištění zubů, dodržování hygieny při jídle, česání se, stříhání nehtů atd. Ačkoliv pro většinu lidí jsou výše vyjmenované věci normou, tak v DDŠ tomu tak není. Vychovatel tedy musí každý den děti kontrolovat, a tím upevňovat správné hygienické návyky. Často to s sebou nese dlouhou argumentaci, proč je třeba tuto činnost vykonávat a mnohdy děti argumentují svými rodiči, kteří to také nedělají (Přinosilová, 2007).

Stravování není jen o tom naučit dítě správně stolovat, ale především si jídlo dokázat nakoupit za určitý obnos peněz. Dokázat ho skladovat, uvařit a rozvrhnout tak, aby dítě, které opustí dětský domov, bylo schopno hospodařit s penězi a stravovat se po celý měsíc, nikoliv jen, když budou peníze. Děti spolu s vychovatelem nakupují potraviny a následně z nich připravují jídlo pro celou skupinu. Děti nejen, že to baví ale především se učí základním receptům, které budou ve svém budoucím životě mimo DDŠ využívat. Ke stravování patří samozřejmě i úklid. Děti se tedy učí umývat, utírat a uklízet nádobí, ale také manipulovat s kuchyňskými spotřebiči. V neposlední řadě patří do oblasti stravování i znalosti o zdravém a nezdravém stravování.

Péče o oblečení a vzhled spočívá v tom, že se děti dokáží ustrojít. Dalším bodem je, že děti dokáží přizpůsobit výběr oblečení počasí a typu činnosti, dokáží si s pomocí vychovatele koupit potřebné a vhodné oblečení. Také zvládnou pečovat o svou obuv a oděvy a to tak, že boty udržují čisté a oblečení si jsou schopny vyprat, usušit a složit do skříňky. Udržují pořádek ve skříních a botnících.

Péče o pořádek a čistotu prostředí je velmi důležitým bodem, který děti musí začít ovládat. Děti pobývají na rodinné skupině rozložením připomínající běžnou domácnost, avšak bez rodičů, kteří by domácnost udržovali v čistotě. Vzhledem k absenci návyků spojených s udržováním pořádku je třeba, aby si děti po sobě uklízely samy. Těžší činnosti zastanou starší děti, lehčí úklid mladší děti. Děti se tedy starají o své osobní věci a udržují si v nich pořádek, ale také pomáhají s úklidem celé skupiny (Pávková a kol., 2001, s. 107).

Sebeobslužné činnosti nebo taktéž rodinná výchova vedou dítě k základům hygieny, udržování pořádku, péči o sebe a své věci a v neposlední řadě se děti učí zdravému stravování, nejen tedy tomu, jak správně složit svůj jídelníček, ale především dokázat nakoupit potraviny za danou částku a následně z nich uvařit pro celou rodinnou skupinu. Do této kategorie spadají veškeré činnosti, které dítě využije v běžném životě při péči o sebe a svou domácnost.

3.6 Pracovní činnosti

Cílem pracovních činností je utváření základních praktických dovedností a návyků, ale také utváření kladného vztahu k práci. Prostřednictvím pracovních činností děti pomáhají udržovat prostředí, ve kterém vyrůstají, v čistotě. Prací okolo budovy a v budově si také děti získávají vztah k danému místu. Díky pracovním činnostem také dítě zjišťuje, jaké povolání by ho mohlo bavit a vychovatel dohlížející na pracovní činnosti tak má náhled, kam dítě může směřovat (Hrdličková, 1987, s. 175).

Pracovní činnosti v daném DDŠ se mohou dělit na činnosti spjaté s rodinnou skupinou a na činnosti spjaté s dětským domovem. Činnosti na rodinné skupině jsou totožné jako v každé domácnosti, jedná se o úklid prostor, které děti obývají. Jednou týdně se dělá generální úklid, kdy je třeba všechen nábytek odsunout od zdí a vytřít celé pokoje, dále se jedná o utírání prachu, zametání, vysávání, činnosti spojené s vařením, tedy úklid nádobí a kuchyně. V ojedinělých případech se jedná například o výmalbu pokojů, či opravu skříněk, sestavování nábytku a podobně. Pracovní činnosti spjaté s dětským domovem vykonává každá skupina minimálně jednou týdně a může se jednat o úklid odpadků okolo DDŠ, dále se jedná o pomoc u koní, tedy především kydání hnoje, další z činností je udržování zeleně, stříhání stromků, hrabání listí, udržování záhonků, tedy plení a vysazování nových rostlin. V zimě se jedná o hrabání sněhu. Starší chlapi se také učí sekát se strunovou sekačkou, popřípadě řezat s motorovou

pilou, či sekat dříví. U dětí je vždy třeba přihlížet k věku a schopnostem, vychovatel musí vždy vyhodnotit možná rizika spojená s pracovní výchovou a zapůjčením určitých pomůcek dětem. Každý týden má také jedna ze skupin hlavní službu, což znamená každý večer úklid hlavních schodů a jídelny.

Pracovní činnosti musí každá skupina vykonávat alespoň jednou týdně a každá má na starost určitou část zahrady okolo DDŠ, o kterou se patřičně stará. Krom pěstitelských prací na zahradě, díky kterým se děti učí pečovat o květiny, se také děti s vychovatelem starají o udržování celého pozemku okolo DDŠ. Jedná se tedy především o hrabání listí okolo DDŠ, popřípadě hrabání sněhu v zimě. Dále do pracovních činností patří příprava zahrad pro koně, tato činnost je především v chlapeckých skupinách velmi oblíbená. Děvčata se naopak starají spíše o estetickou stránku dětského domova, což znamená, že připravují jarní a podzimní truhlíky, upravují skalku u vchodu do zařízení, popřípadě tvoří výzdobu na dveře. Do pracovních činností také patří sběr odpadků v okolí DDŠ a v lese, k tomuto bodu je třeba dodat, že většina odpadků pochází právě od dětí z DDŠ. Na pracovní činnosti vždy dohlíží vychovatel. Vzhledem k tomu, že se nejedná o nejoblíbenější činnost dětí, je třeba děti neustále kontrolovat a povzbuzovat do práce. Dohled je tedy potřeba nejen když děti pracují s náradím, ale i v případě sběru odpadků. V případě, kdy vychovatel pošle děti samotné, aby uklidily odpadky, tak mu sice přinesou ukázat plný pytel odpadků, ale mnohdy je to vysypaný koš, a nikoliv uklizený nepořádek z lesa či okolo zařízení. Vhodné také je, když se vychovatel do aktivity sám zapojí. Děti totiž vždy velmi kladně hodnotí pomoc s pracovními činnostmi.

4 Výzkumné šetření

Praktická část diplomové práce se zabývá možným vlivem onemocnění SARS-CoV-2 na výchovně-vzdělávací činnosti v konkrétním dětském domově se školou z pohledu vychovatelů. Předmětem výzkumného šetření bylo zjistit, jaký vliv měla pandemie na jednotlivé výchovně-vzdělávací činnosti, popřípadě zdali došlo k proměnám daných činností.

Pro výzkumné šetření byla použita kvalitativní metoda formou etnografického interview s vychovateli daného dětského domova se školou. Tato metoda byla doplněna analýzou dokumentů vydávaných ministerstvy školství a zdravotnictví, které ovlivňovaly výchovně-vzdělávací činnosti v zařízení. Hlavním cílem výzkumníka je *„porozumět situaci tak, jak jí rozumí sami aktéři. Aktéři jsou odborníci na sociální situace“* (Denzin, Lincolnová, 2005, In: Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 18). O tento názor se opírá i Gavora, který ho doplňuje o porozumění aktérům a jejich pohledu na věc. *„Kvalitativního výzkumníka zajímá spíše konkrétní případ – konkrétní žák nebo skupina žáků, skupina učitelů, konkrétní škola apod. Kvalitativní výzkum je podrobným popisem tohoto případu. Cílem není široké zevšeobecnění údajů, ale hluboké proniknutí do konkrétního případu. Kvalitativní výzkum odhaluje nové skutečnosti a z nich vytváří nové hypotézy“* (Gavora, 2000).

Metoda etnografického interview je specifická metoda kvalitativního výzkumu, která má za cíl odhalit, jak informanti vnímají a interpretují důležité události. Etnografické interview je založeno na ponechání velkého prostoru informantovi v odpovídání na otázky, interview má neformální uvolněný charakter, obvykle probíhá tam, kde to informant zná a cítí se dobře (Gavora, 2000). *„Právě v možnosti šít konkrétní způsob výzkumné interakce na míru prostředí a lidem spočívá síla kvalitativního či etnografického výzkumu. Máme možnost neustále ověřovat vzájemné porozumění, či neporozumění a dobírat se tak informací, které mají reálný podklad“* (Nedbálková in Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 121). Woods (1986) navrhuje 6 témat, kterými by se měl školní etnografický výzkum zabývat. Mezi tato témata řadí i způsob, jímž konkrétní situace ovlivňuje názory a jednání žáků či učitelů. Woods dále zmiňuje, že metoda etnografického výzkumu nemusí být uplatňována pouze v prostředí škol, ale i v objektech pedagogického zájmu, tedy například v rodinách.

V případě této diplomové práce se jedná o výzkum působení pandemie covid-19 na jednání a názory vychovatelů. Tato metoda má i svá úskalí. Prvním z nich je vstup

do prostředí tak, aby výzkumník nenarušil běžné interakce aktérů. V autorčině případě tento problém nenastal, protože v organizaci sama pracovně působí, avšak v tomto případě Pýchová (1993, s. 411) zmiňuje „*úskalí představující ponoření výzkumníka do sledované skupiny, přílišnou identifikaci s ní, která by mohla vyústit ve ztrátu výzkumníkova nadhledu, opuštění vědeckosti a spokojení se s popisem údajů*“. Dalším možným úskalím této metody je absence generalizace vzhledem k výzkumu specifík jedné oblasti, navíc délka výzkumu a objem shromážděných dat neumožňují opakovatelnost. Metoda etnografického výzkumu je i přes svá úskalí pro tuto diplomovou práci vhodná, a to především z důvodu zkoumání určitého zařízení během covidového období. Fungování zařízení během covidové krize se již nedá zopakovat a zároveň jsou výsledky důležité především pro dané zařízení a nedají se generalizovat. Jedná se tedy o mikro výzkum použitelný pro dané zařízení.

Metoda obsahové analýzy textu, jak již vyplývá z názvu, spočívá v detailním rozboru textů. V případě této diplomové práce se jedná o analýzu úředních dokumentů, tedy konkrétně o nařízení vydaná vládou a následná nařízení vydaná ministerstvem školství upravující školská zařízení v době pandemie covid-19. Cílem obsahové analýzy textů je validizace zjištění získaných pomocí etnografického interview. Obsahová analýza je provedena nekvantitativním způsobem, jedná se tedy o rozbor obsahů textů, který není vyjádřen numericky (Lamsler 1966, s. 127). Analýza je prováděna nezávisle na osobních názorech a postojích autorky. Spojení obou metod si klade za cíl podložit získaná data z interview příčinnými dokumenty, které zásadně ovlivňovaly výchovně-vzdělávací činnosti v DDŠ.

4.1 Cíle a výzkumné otázky

Cílem výzkumného šetření diplomové práce je zjistit, jak se proměňovaly jednotlivé výchovně-vzdělávací činnosti za dob pandemie covid-19 z pohledu vychovatelů konkrétního zařízení dětského domova se školou a jak se vychovatelé zvládali přizpůsobovat novým nařízením spojeným s onemocněním.

Hlavní výzkumná otázka byla stanovena:

Jaký měl vliv covid-19 na výchovně-vzdělávací činnosti z pohledu vychovatele?

Na hlavní výzkumnou otázku bude odpovězeno pomocí dílčích výzkumných otázek (dále jen DVO) zaměřených na jednotlivé výchovně-vzdělávací činnosti.

DVO1:**Jak se proměňovala odpočinková činnost během covidu-19?**

Tato otázka má odhalit, zda a jakým způsobem se proměnila odpočinková činnost během covidu-19. Odpočinková činnost je fyzicky nenáročná aktivita, která si klade za cíl fyzické i psychické uvolnění dětí. Jedná se tedy o činnost spojenou s relaxem na skupině, popřípadě o samostatné vycházky. Vzhledem k této charakteristice se dá předpokládat, že u této činnosti došlo k nejméně výrazným proměnám. Proměny jsou očekávané především ve změně samostatných vycházek dětí.

DVO2:**Jak se proměňovala rekreační činnost během covidu-19?**

Rekreační činnost je fyzicky vydatná aktivita uskutečňována především na čerstvém vzduchu. V dětském domově se školou se jedná o různé výlety nejen do přírody, ale i zábavních parků. U této aktivity se dá předpokládat daleko vyšší míra proměny, a to především z důvodu omezování pohybu na veřejnosti a služeb.

DVO3:**Jak se proměňovala zájmová činnost během covidu-19?**

Zájmové činnosti jsou cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů, schopností. Mnoho zájmových činností je realizováno přímo v zařízení prostřednictvím vychovatelů či dobrovolníků, proto je předpokladem, že na zájmovou činnost neměl covid-19 takový vliv.

DVO4:**Jak se proměňovala příprava na vyučování během covidu-19?**

Příprava na vyučování je specifickou kategorií vzhledem ke škole při zařízení. Dá se tedy očekávat, že změny byly minimální u dětí studujících přímo v zařízení. Naopak u dětí docházejících do běžných základních škol se dá očekávat větší proměna této činnosti, a to především z důvodu online výuky.

DVO5:**Jak se proměňovaly sebeobslužné činnosti během covidu-19?**

Sebeobslužné činnosti spočívají v péči o vlastní osobu, v péči o své osobní věci, ale také se děti učí, jak pečovat o pořádek a čistotu prostředí a jak se správně stravovat.

Tyto činnosti z velké části probíhají na rodinné skupině, proto je zde stejný předpoklad jako u činností odpočinkových, tedy že došlo pouze k nepatrným proměnám.

DVO6:

Jak se proměňovaly pracovní činnosti během covidu-19?

Pracovní činnosti utvářejí základní pracovní návyky a dovednosti. U pracovních činností se dá předpokládat jistá změna, a to především v omezení činností na aktivity pouze v DDŠ. Z důvodu platných vládních restrikcí nebylo možné s dětmi vypomáhat jiným organizacím.

4.2 Výzkumné metody a realizace výzkumu

Pro výzkumné šetření je zvolena metoda obsahové analýzy textů, která se nachází v teoretické části diplomové práce, jedná se o analyzování legislativních dokumentů vydaných Ministerstvem zdravotnictví s následnou analýzou nařízení vydaných Ministerstvem školství upravující činnost školských zařízení. Tyto nařízení přímo ovlivňují výchovně-vzdělávací činnosti v DDŠ. Analýza nařízení má za cíl vytvořit představu o vývoji pandemie a jejím vlivům na jednotlivé výchovně-vzdělávací činnosti.

V praktické části diplomové práce je realizováno kvalitativní výzkumné šetření formou polostrukturovaného interview s vychovateli dětského domova se školou. Tato metoda je zvolena záměrně z důvodu co nejpřesnějšího zachycení informantova náhledu na danou problematiku. Před realizací výzkumu autorka provedla předvýzkum, zdali vychovatelé budou ochotní ji poskytnout rozhovor na téma změny výchovně-vzdělávacích činností během covidu-19. Vzhledem k pozitivní reakci všech oslovených byl výzkum realizován. Před začátkem rozhovorů autorka nastínila informantům události posledních dvou let, které ovlivňovaly dění v zařízení, především kdy započaly různé covidové vlny. Rozhovor byl veden osobně v prostředí DDŠ, tedy ve známém prostředí všech informantů. Autorka vedla rozhovor pomocí připravených širokých otázek, kterými nastínila téma, o němž informant sděloval své poznatky. Rozhovory byly vedeny formou neformálního interview, aby se informanti cítili komfortně. Vzhledem k tomu, že mezi respondenty a autorkou je již dlouholetý pracovní vztah, nebyl problém docílit příjemné atmosféry. Rozhovor se skládal z devíti dílčích otázek, které byly v průběhu doplňovány dle potřeb autorky. Výzkumného šetření se zúčastnilo osm vychovatelů. Tento počet je nižší než počet vychovatelů v zařízení, ale kvůli

dvouletému covidovému období a vysoké fluktuaci zaměstnanců nebylo možné oslovit více informantů. Výzkumný vzorek postačil k teoretické saturaci. Rozhovory byly provedeny v dubnu 2022.

Rozhovory byly vedeny v souladu s etickým rámcem výzkumu vydaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Při získávání informovaných souhlasů byli informanti seznámeni s účelem výzkumu, jeho předpokládanou dobou trvání a s průběhem. Dále výzkumník informoval účastníky „*o právech na pozdější odmítnutí účasti ve výzkumu, závažných předvídatelných faktorech, které mohou ovlivnit ochotu účastnit se na výzkumu jako například potenciálních rizicích (všeho druhu), nepříjemnostech nebo negativních účincích, výhodách vyplývajících z výzkumu, míře zachování důvěrnosti při výzkumu a využití jeho výsledků, odměně za účast ve výzkumu, informačním místě pro otázky týkající se výzkumu a práv účastníků výzkumu. Zároveň musí být dána příležitost k tomu, aby se mohli účastníci dotazovat a získávat odpovědi na své dotazy*“ (Paroubek, 2005, s.2). V praktické rovině to znamená, že účastníci výzkumu byli nejprve seznámeni s diplomovou prací, o čem je a čeho se týká výzkum, následně byli seznámeni s výzkumnými otázkami a anonymitou všech zúčastněných. V případě zájmu o výzkum byli účastníci požádáni o možnost audio záznamu a o ústní souhlas s účastí na výzkumu. Audio záznamy jsou pečlivě uschovány a v přepsaných rozhovorech jsou jména všech účastníků změněna.

Kvalitativní data byla vyhodnocována prostřednictvím metody otevřeného kódování. Metoda otevřeného kódování vychází ze zakotvené teorie, ovšem kvůli náročnosti realizace zakotvené teorie pracuje diplomová práce pouze s metodou otevřeného kódování nikoli s celým teoretickým konceptem. Otevřené kódování vychází z principu vytváření teorie zespodu, výzkumník rozdělí získaná data na indikátory. „*Indikátor je zde pojímán jako něco reálně existujícího, na co upozorňují data (je to v datech "obsaženo"), a co indikuje výskyt určitého obecněji definovatelného jevu*“ (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 91). K indikátorům následně výzkumník přiřadí kódy neboli koncepty na základě vlastní interpretace dat. Koncepty jsou následně rozřazovány do kategorií na základě podobností. V diplomové práci došlo tedy nejdříve k realizaci rozhovorů, rozhovory byly následně přepsány a analyzovány, v případě potřeby byly rozhovory doplněny o potřebné informace. Při získání dostatečných dat došlo k rozdělení na indikátory a utvoření konceptů. Koncepty byly následně rozřazeny do vhodných kategorií, díky kterým se podařilo zodpovědět výzkumné otázky.

4.3 Charakteristika výzkumného vzorku a prostředí

Výzkumné šetření proběhlo v dětském domově se školou nacházející se v obci o velikosti 700 obyvatel, nedaleko okresního města. Z celkového počtu dvanácti vychovatelů se výzkumného šetření zúčastnilo osm vychovatelů, z nichž byli dva muži a šest žen, dva z nich se výzkumného šetření nemohli zúčastnit z důvodu dlouhodobé nemoci a další dva v zařízení nepracovali během celého covidového období. Převaha žen ve výzkumné vzorku odpovídá standardům v počtu mužů v pedagogických profesích, poměr mužů a žen pedagogů je zhruba 20 % ku 80 %. Informanti jsou různého věku, od 26 let do 58 let, čtyři z nich mají vysokoškolské vzdělání a čtyři si vzdělání dodělávají. V dětském domově se školou pracují v průměru šest let.

Dětský domov se školou je školské zařízení pro výkon ochranné a ústavní výchovy zřizované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Diplomová práce se pro své účely zabývá pouze úsekem výchovy dětského domova se školou. Cílem dětského domova se školou je zajištění výchovy a vzdělávání v návaznosti na ústavní principy. *„Výchovné působení všech pracovníků je zaměřeno na vytváření podmínek podporujících sebedůvěru dítěte, rozvíjející citovou stránku jeho osobnosti a možnost aktivní účasti dítěte ve společnosti, na odstraňování negativních jevů v chování dětí, rozvíjení, utváření vlastností a schopností, které jim umožní začlenění do společnosti. K dětem je přistupováno v zájmu jejich plného a harmonického rozvoje osobnosti s ohledem na potřeby osoby a věku“* (Lebduška, 2021). V DDŠ jsou umístěny děti s nařízenou ústavní výchovou a uloženou ochrannou výchovou. Kapacita zařízení je 48 dětí, zařízení je koedukované, tedy pro dívky i chlapce. Zpravidla jsou do DDŠ umístěovány děti s poruchami chování starší 6 let a setrvávají v zařízení do ukončení základního vzdělání či přípravy na povolání (Výroční zpráva, 2021).

V dětském domově se školou se nachází šest rodinných skupin, které jsou rozděleny na tři patra, na každém patře se nachází dvě rodinné skupiny. Na prvním patře se nachází dvě skupiny mladších chlapců, na druhém patře jsou dvě skupiny starších chlapců a na třetím patře jsou dvě rodinné skupiny děvčat. Na každé skupině může být maximálně osm dětí. Děti jsou rozdělovány na rodinné skupiny s ohledem na rodinné vazby a osobnostní charakteristiky.

Rodinná skupina se skládá ze třech plně vybavených pokojů, klubovny/obývacího pokoje, kuchyňky a hygienického zařízení – sprchy, toalety a šatna. Dva pokoje jsou pro tři děti a jeden pro dvě děti. Každé dítě má svou postel, psací stůl, lampičku,

poličku, židli a uzamykatelnou skříňku. O vybavení a vzhled rodinné skupiny se starají klíčoví vychovatelé.

Každá skupina má své dva klíčové vychovatele a jednoho nočního asistenta, popřípadě může mít daná skupina i přiděleného denního asistenta. Denní asistent se přiděluje ke skupinám, kde se nachází jedno či více dětí se závažnými poruchami chování a běžné fungování skupiny je ohroženo. Klíčoví vychovatelé jsou zodpovědní za fungování své skupiny, za řešení důležitých otázek týkajících se dětí a za správný vývoj dětí na skupině. Mají rovněž rozdělené děti ze skupiny, se kterými vypracovávají potřebnou dokumentaci.

4.4 Logický rámec výzkumu

Logický rámec výzkumu slouží k sumarizaci všech potřebných dat k výzkumu. Díky tabulce je přehledné, jakých cílů se autorka snaží výzkumem dosáhnout a jaké metody k tomu budou využity.

Tabulka 1 – Logický rámec výzkumu

Vliv onemocnění SARS-CoV-2 na běžné fungování dětského domova se školou se zaměřením na výchovné činnosti – Logický rámec			
Cíl	Ukazatele	Zdroje k ověření	
Zjištění vlivu pandemie na výchovně-vzdělávací činnosti v DDS z pohledu vychovatelů.	<ul style="list-style-type: none"> Změna v jednotlivých činnostech. 	<ul style="list-style-type: none"> Analýza rozhovorů, veřejné zpravodajství o nouzovém stavu a restrikcích, nařízení ministerstev. 	
Účel	Objektivně ověřitelné ukazatele	Zdroje k ověření	
Analýza následků pandemie na výchovně-vzdělávací činnosti a jejich proměna.	<ul style="list-style-type: none"> Analýza dokumentů, etnografické interview s vychovateli. 	<ul style="list-style-type: none"> Analýza vládních nařízení, nepublikované přepisy rozhovorů, publikovaná data v diplomové práci. 	
Výzkumné otázky	Použité metody	Zásady vedení rozhovorů	Rizika
1. Jaký měl vliv covid-19 na výchovně-vzdělávací činnosti	<ul style="list-style-type: none"> Etnografické interview s vychovateli vedeno formou 	<ul style="list-style-type: none"> Předvýzkum – ochota vychovatelů se zúčastnit 	<ul style="list-style-type: none"> Porucha na diktafonu a smazání záznamů,

<p>z pohledu vychovatele?</p> <p>2. Jak se proměňovala odpočinková činnost během covidu-19?</p> <p>3. Jak se proměňovala rekreační činnost během covidu-19?</p> <p>4. Jak se proměňovala zájmová činnost během covidu-19?</p> <p>5. Jak se proměňovala příprava na vyučování během covidu-19?</p> <p>6. Jak se proměňovaly sebeobslužné činnosti během covidu-19?</p> <p>7. Jak se proměňovaly pracovní činnosti během covidu-19?</p>	<p>polostrukturovaných o rozhovoru</p> <ul style="list-style-type: none"> metoda otevřeného kódování. 	<p>výzkumu,</p> <ul style="list-style-type: none"> rozhovor byl veden osobně ve známém prostředí, veden pomocí připravených širokých otázek, formou neformálního interview, účastníci souhlasili s pořízením audiozáznamu v souladu s etickým rámcem výzkumu. 	<ul style="list-style-type: none"> špatně strukturované otázky s možností odpovědi ano/ne, vyhrazen malý časový úsek na vedení rozhovoru, neochota poskytnout rozhovor.
<p>Aktivity projektu</p>	<ul style="list-style-type: none"> Prostředky/vstupy 	<ul style="list-style-type: none"> Harmonogram 	<ul style="list-style-type: none"> Předpoklady
<p>1.1 Příprava výzkumu, 1.2 výběr respondentů, 1.4 vedení rozhovorů, 1.5 analýza rozhovorů, 1.7 zodpovězení výzkumných otázek.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Analýza vládních dokumentů, rozhovory s vychovateli. 	<ul style="list-style-type: none"> Rozhovory budou probíhat v průběhu dubna 2022. 	<ul style="list-style-type: none"> Vychovatelé se zúčastní výzkumu, došlo ke změnám ve výchovně-vzdělávacích činnostech.

4.5 Výsledky výzkumného šetření

Praktická část diplomové práce se zabývá ovlivněním výchovně-vzdělávacích činností v dětském domově se školou během pandemie covid-19. Předmětem diplomové práce

bylo zjištění, do jaké míry a zdali onemocnění ovlivnilo jednotlivé výchovně-vzdělávací činnosti a jakým způsobem byly dané činnosti nahrazovány.

Prostřednictvím polostrukturovaných otázek autorka zjistila, do jaké míry vychovatelé vnímali ovlivnění jednotlivých výchovně-vzdělávacích činností během pandemie covidu -19. Dále autorka zjistila, jakými způsoby vychovatelé nahrazovali zakázané aktivity a jak pomáhali dětem zvládat tuto obtížnou situaci.

Výsledky výzkumného šetření byly rozděleny do šesti kategorií, sloučených na základě podobností. První kategorie se nazývá běžné fungování zařízení, druhá kategorie se zabývá aktivitami mimo DDS, třetí kategorie se zabývá aktivitami v DDS, čtvrtá kategorie se nazývá vyrovnávání se s nemocí, následná kategorie se zabývá karanténou a poslední je věnována online výuce. Pomocí těchto kategorií byly zodpovězeny výzkumné otázky.

Běžné fungování zařízení

Běžné fungování zařízení se s příchodem pandemie covid-19 rapidně změnilo. V této kategorii jsou uvedeny nejvíce reflektované změny z pohledu vychovatelů, které měly dopad na výchovně-vzdělávací činnosti. První vlna onemocnění s sebou přinesla nejzásadnější změny ve fungování zařízení. Jednou z prvních změn byl odjezd části dětí na jarní prázdniny, ze kterých se několik dalších měsíců nevrátily. Děti, které zůstávaly v zařízení naopak domů na víkendové propustky jezdit nesměly. S počátkem pandemie také souvisela změna režimu ve škole. Děti se učily na svých rodinných skupinách a v tomto období nedostávaly žádné domácí úkoly. Na situaci ohledně pandemie si všechny děti přivykly záhy, nedělalo jim větší problém respektovat nová nařízení a dodržovat ochranná opatření. Chod zařízení fungoval tak, jako když by žádná pandemie nebyla, alespoň z pohledu dětí. Covid-19 měl zásadní vliv na změnu v systému víkendového vaření a nakupování potravin. Před pandemií bylo zvykem, že vychovatelé dostali určitý obnos peněz, za který s dětmi nakoupili potraviny na nedělní vaření. Děti si sestavily jídelníček a v neděli jely s vychovatelem na nákup. Následně z nakoupených surovin vařily. Zbylé peníze vychovatel uložil a mohl je následně použít na další nákup. Během pandemie se systém změnil a vychovatelé s dětmi přidělenou částku dle normativů museli utratit přesně do koruny. Během pandemie nastalo období, kdy byly obchody v neděli zavřené a smělo se v nich pohybovat jen určité množství osob. V tomto období vychovatelé nakupovali potraviny na vaření sami, většinou před počátkem služby.

Aktivity v DDŠ

Aktivity v dětském domově se školou se zpočátku velmi proměnily. Velký vliv na tuto proměnu měl zákaz samostatných vycházek. Děti nejdříve nesměly na samostatné vycházky vůbec, následně jim bylo povoleno chodit jen do přilehlého lesa, maximálně do vesnice za podmínek dodržování všech protiepidemických nařízeních. Zákaz samostatných vycházek kladl velký tlak na vychovatele v přípravě různých aktivit, aby děti pociťovaly omezení co nejméně. Plánované činnosti musely být v souladu s vládními nařízením a musely respektovat individuality dětí tak, aby děti při činnostech zažívaly pocit úspěchu nikoli frustrace, vzhledem ke všem změnám způsobeným pandemií. Vychovatelé tedy volili především odpočinkové aktivity, ne zátěžové. Tyto aktivity by se daly rozdělit na aktivní odpočinek a odpočinek. Do aktivního odpočinku patří sportovní aktivity v areálu, tedy skákání na trampolíně, plavání v bazénu, využívání hřišť a tělocvičny. Během covidového období se dokoupilo mnoho sportovních pomůcek pro lepší vyžití, například se nakoupila velká venkovní trampolína a malé trampolínky na jumping. Především v zimních měsících byla tělocvična nejvyužívanějším zázemím DDŠ. V případě hezkého počasí se nejen sportovní aktivity přesouvaly ven. Mezi hojně využívané činnosti v DDŠ patřily pracovní činnosti, zejména u chlapců se tato činnost těšila velké oblibě. Během pandemie chlapci pomáhali s opravami na skupinách a v celém zařízení, s pomocí vychovatelů zakládali farmu, pomáhali čistit výběhy pro koně, děvčata se mnohdy do činností také zapojovala, především péčí o záhonky a z počátku pandemie děvčata šila roušky. Zájem chlapců o pracovní činnosti v tomto období velmi vzrostl a byl vychovateli podporován tím, že po práci vždy přišel nějaký bonus, například v podobě opékání buřtů či vaření kotlíkového guláše. Děvčata se většinu pandemie držela svého programu činností. Do odpočinku se řadí hlavně aktivity na rodinných skupinách, proto se v tomto období s dětmi hodně hrály stolní hry, probíhala výtvarná výchova, vzrostl zájem dětí o keramiku. Děti také začaly trávit více času u počítačů, telefonů a televize, často celé skupiny dětí sledovaly společně filmy. Děti také projevovaly velký zájem o povídání si s vychovateli.

Zrušení kroužků

Proměně zájmových činností se během pandemie nedalo vyhnout. Z počátku pandemie byly zavřeny nejen veškerá veřejná místa a sportoviště, ale zavřel se i dětský domov se školou pro veřejnost, mnoho kroužků tedy bylo zrušeno. Děti přestaly jezdit

do fitness centra na kroužek alpiningu. Zrušil se kroužek street dance, protože byl veden dobrovolníkem, nikoliv zaměstnancem. Děvčata nemohla jezdit do knihovny. Jednomu chlapci bylo dočasně zrušeno taekwondo. Během tohoto období byl přerušen truhlářský kroužek a zrušen pěvecký kroužek. Jediný kroužek, který i v tomto období fungoval, byl fotbalový. Četnost tréninků se mnohokrát zvýšila, jediným důvodem, proč byl fotbalový kroužek přerušen, bylo, když zaměstnanci onemocněli covidem-19. Postupem času se mnoho kroužků obnovilo, například truhlářský kroužek, který je stále velmi oblíbený. Během pandemie byl hojně navštěvován kroužek keramiky, o který ale postupem času zájem opadával. V tomto období začal v DDŠ fungovat kroužek jumping, vedený vychovatelkou a následně jedním ze svěřenců. Tento kroužek si zachovává svou oblibu. Děvčata si v období znemožnění dojíždění do knihoven půjčovala knihy napříč skupinami DDŠ. Chlapci docházejícímu na taekwondo byli tréninky obnoveny pod širým nebem a trénoval v místní tělocvičně.

Aktivity mimo DDŠ

Aktivity mimo DDŠ byly značně omezené, v určitých období pandemie nebylo možné opustit ani okres, v lepších případech se okres opustit mohl, ale veškerá veřejná místa byla uzavřena. Pokud se nařízení vlády rozvolnila, vychovatelé se snažili brát děti mimo zařízení, aby zmírnili napětí a tření mezi dětmi. Často tedy vyráželi na výlety do přírody, ideálně tam, kde nebylo tolik lidí a děti nemusely nosit roušky. Výlety provázely většinou různé hry v lese, popřípadě návštěva dětského hřiště, či hledání kovů detektorem, opékání buřtů a podobně. Účelem těchto výletů bylo, aby si děti odpočinuly od zařízení a dostaly ze sebe přebytečnou energii. Vychovatelé pro mnoho aktivit využívali zázemí obce, místo aquaparku vyrazili k vodní nádrži, v zimě, když mrzlo, na stejné nádrži bruslili, místo návštěvy kluziště. Také se hojně využívaly přilehlé lesy, nejen na turistiku, cyklistiku, ale především na hraní her, organizaci bojovek, stavění bunkrů, s chlapci se v lese kácelo dříví, či se pořádaly závody ve střelbě ze vzduchovky.

Karanténa a její vliv na běžné činnosti

Karanténa v zařízení s sebou přinesla mnoho nového. Vše začalo nezodpovědným přístupem jednoho z rodičů, který přivezl do zařízení dítě, jež vykazovalo známky nemoci, avšak tuto skutečnost zatajil. Po odhalení pozitivnosti testu tohoto jedince nastalo testování všech přítomných zaměstnanců a dětí, celé zařízení se octlo ve 14denní karanténě. Zaměstnanci i děti byli testováni velmi nešetrnými zdravotníky, takže mnoho dětí následné přetestování odmítalo a dobrovolně šly na zdravotní izolace.

Testy prokázaly několik pozitivních případů, bylo tedy zřízeno covidové oddělení, kam se nemocné děti přesunuly. Oddělení bylo vytvořeno z prvního patra a zdravé děti z prvního patra byly přesunuty na patro druhé. Sloučení dětí vždy vyvolá určitou reakci, proto se zvýšila i náročnost práce pro vychovatele. Bylo třeba přizpůsobovat výchovně-vzdělávací činnosti tak, aby je zvládaly všechny děti. Náročnost karantény byla umocněná i tím, že někteří zaměstnanci taktéž onemocněli a nemohli chodit do práce a zároveň bylo třeba najít dobrovolníky, kteří půjdou sloužit na covidové oddělení. Během první karantény v zařízení měly všechny děti lehký průběh nemoci, avšak musely vydržet 14 dní zavřené na jednom patře bez možnosti vyjít ven. Děti a zaměstnanci, kteří nebyli nemocní, se museli taktéž řídit karanténou. Děti směly chodit pouze do přilehlého lesa a zaměstnanci směli jezdit pouze domů a do práce. Karanténa na odděleních nastala poté ještě jednou, když přijely děti a vychovatelé ze zimního výjezdu. Proces byl opět stejný, jen s jednou výjimkou, že covidem onemocnělo naráz pět vychovatelů a bylo třeba je nahradit. Covidem si prošla i jídelna, která byla po dobu 14 dnů zavřena, část jídel byla v tomto období do zařízení dovážena, ale část jídel si děti musely vařit samy. V tomto období to byla velmi oblíbená činnost a děti to spíše uvítaly. Starší děti činnost zvládaly naprosto samostatně, mladší potřebovaly pomoc vychovatelů.

Vliv onemocnění na děti

První střet s onemocněním covid-19 měli vychovatelé při výjezdu s dětmi o jarních prázdninách, kdy byl vyhlášen první nouzový stav a na výjezd přijeli učňové ze středních škol, kteří prázdniny neměli. V té době byl vyhlášen první nouzový stav, při kterém se okamžitě uzavřela veškerá školská zařízení. Z počátku pandemie převládal v celé společnosti strach, nejinak tomu bylo i v DDŠ. Děti měly strach o svoje blízké, o sebe a velmi rychle se dostávaly do úzkostných stavů a stresových situací. V tomto případě všichni vychovatelé volili stejný postup: zachovali klid, dětem ukázali, že se nebojí, není nutné nikoho z nemoci obviňovat a pokud onemocní, tak se nic nestane. Zároveň s dětmi komunikovali, řídili se platnými opatřeními, zvýšili hygienu na skupinách a volili takové aktivity, které děti nebudou stresovat, tedy především odpočinkové činnosti. Se situací se každé dítě vyrovnávalo po svém, ale většina si na pandemii velmi rychle zvykla. Po prodělání covidu-19 vychovatelkou již strach odezněl úplně, naopak mnohdy děti i kalkulovaly s tím, že když řeknou, že necítí (ztráta čichu je jedním z příznaků covidu-19 – pozn. autorky), tak nebudou muset do školy a často

simulovaly. Po první nůkaze v zařízení se dokonce začaly posmívát a nadávat si do „covidáků“. Následný strach dětí přicházal pouze, když onemocněl někdo blízký. V tomto případě se osobou blízkou zvýšil telefonický kontakt a dítě se uklidnilo. Dalším způsobem vyrovnávání se s covidem bylo očkování. Mnoho dětí stejně jako dospělých o něj mělo zájem, ale v zařízení byli děti i dospělí, kteří se očkovat nechtěli. V tomto okamžiku nastával problém, že neočkovaní nebyli vpouštěni do veřejných prostor, což znovu znemožňovalo výlety.

Online výuka

Tato kategorie postihla pouze učně a děti docházející na běžnou základní školu, avšak nedá se opomenout. Z počátku byla online výuka doprovázena mnohými technickými problémy, s kterými se později učitelé vypořádali. Ovšem online výuka klade velký důraz na samostudium dětí a jejich zájem o studium. Z počátku asistenti pomáhali s online výukou především dětem ze základních škol, po čase se ale ukázalo, že online výuku nezvládá většina učňů, popřípadě o ni nejeví vůbec žádný zájem a během celého vyučování věnují pozornost jiným činnostem. V tento okamžik musela přijít intervence ze strany vychovatelů, kteří se snažili ze všech sil učňům pomoci. Učni na praxe dojížděli do škol, ale online výuku měli na skupinách. Po zjištění zanedbávání školních povinností byl učňům přidělen asistent, který jim pomáhal dohnat zameškanou látku. Při online výuce bylo vidět, kdo měl o výuku zájem a kdo ne. Ti, kteří se o výuku zajímali, dostávali dobré známky a látku dohnali, kdo zájem neměl, téměř propadal.

Na základě kategorií vyplynulých z výzkumu jsou zodpovězeny dílčí výzkumné otázky.

DVO1:

Jak se proměňovala odpočinková činnost během covidu-19?

Cílem výzkumné otázky bylo zjistit, jakým způsobem je realizována odpočinková činnost v dětském domově se školou a jaký vliv na odpočinkovou činnost měl covid-19. Odpočinková činnost spočívá v odpočinku na rodinné skupině, popřípadě v samostatných vycházkách dětí.

Vychovatelé se shodují v tom, že největší změna nastala v nemožnosti či v omezení samostatných vycházek. „Po začátku děti nesměly na vycházky, v první vlně byl takový chaos, to děti nesměly nikam, potom když byly karantény, tak směly pouze do lesa (I2). Nejvíce to pocítovaly děti, že nemohly do Kolína, musely být jen okolo DDS, pak v obci (I3). Vychovatelé uvádí jako největší problém první vlny to, že děti nesměly vůbec na

samostatné vycházky. V dalších vlnách již na vycházky směly, ale velmi často docházelo k omezování, například starší děti nesměly jezdit do Kolína, mohly být pouze v obci a za předpokladu nasazených ústenek/roušek/respirátorů. V případě karantény v zařízení směly být děti pouze v areálu a přilehlém lese. Vychovatelé nemožnost chození na samostatné vycházky řešili různými způsoby. Většina vychovatelů uvádí, že s dětmi chodili častěji na vycházky do lesa, popřípadě, když to nařízení dovolovala, vyráželi na výlety do přírody, někam, kde to děti neznaly. Všichni vychovatelé uvádějí zvýšenou četnost trávení času na rodinných skupinách, a to především hraním deskových her, sledováním filmů/zpráv, hraním her na počítačích, popřípadě trávením času na telefonu. Také se zvýšila četnost výtvarného tvoření, děti si více zdobily skupiny. *„Když nebyly samostatné vycházky, tak jsem chodila s nimi ven, na telefonech a počítačích trávil jsem hodně času, hlavně tedy v podvečer a když byla opravdu zima, když se mohlo pouze do lesa, tak už je to taky nebavilo, takže jsme trávil jsem hodně času na skupině a hráli společenské hry“* (I8).

Odpočinková činnost se změnila více u chlapců než u děvčat. Chlapci více využívají samostatných vycházek, kdežto děvčata raději tráví čas na skupinách s vychovatelem. *„Holky moc nechodí na vycházky, takže pro ně se toho tolik nezměnilo, hrály jsme společenské hry, pekly jsme, vařily, holky jsou na telefonu, pustí si film, koukají na pohádku, čtou si“*(I4).

Závěr k DVO1

Výzkumné šetření prokázalo změnu v odpočinkové činnosti během pandemie covid-19. Jedná se především o změnu v systému samostatných vycházek, kdy děti buď vůbec nesměly na samostatné vycházky nebo jen velmi omezeně, například pouze do přilehlého lesa či vesnice. Děti tento volný čas trávil více s vychovateli, v první vlně onemocnění chodily s vychovateli na vycházky, protože samostatné vycházky dětem nebyly umožněny a v případech, kdy děti směly pouze do blízkého lesa či vesnice, trávil svůj čas s vychovateli na rodinných skupinách sledováním různých filmů. Vychovatelé zmiňují sledování zpráv, pohádek, naučných filmů a například seriálu Ochránce. Další oblíbenou aktivitou s vychovateli bylo hraní deskových her, vaření, pečení, a především vyzdobování si skupin a pokojů. Zvýšila se tedy četnost výtvarné výchovy. Dalšími aktivitami, které nahrazovaly samostatné vycházky, bylo trávení času na počítačích a telefonech. Děti v tomto období trávil velké množství času na

sociálních sítích a hraním různých počítačových her. „*U nás trávily více času na mobilech, počítačích, pro ně bylo za trest, že musely trávit čas tady*“ (I5).

Odpočinková činnost se méně změnila u děvčat, která jsou zvyklá trávit více času na rodinných skupinách. Děvčata o samostatné vycházky tolik nestojí, rády tráví volný čas vařením a pečením, malováním, čtením a na telefonech.

DVO2

Jak se proměňovala rekreační činnost během covidu-19?

Cílem výzkumné otázky bylo objasnění změn v oblasti rekreačních činností během pandemie. Rekreační činnost je taková činnost, při které dochází k vyšší fyzické zátěži, než je tomu u odpočinkové činnosti. Tato činnost by zpravidla měla probíhat na čerstvém vzduchu.

V názorech na změnu rekreačních činností se od sebe liší vychovatelé od chlapců s vychovateli od děvčat. U děvčat je patrné, že stejně jako v předešlé otázce, změnu tolik nepociťovala. Vše je dáno především tím, že děvčata mají jasně dané, jaké výchovně-vzdělávací činnosti daný den dělají, proto vnější okolnosti tolik neovlivňují jejich plány. Děvčata také, jak již bylo výše zmíněno, tráví více času na rodinných skupinách odpočinkovými činnostmi. Názory vychovatelů se lišily i v možném zatížení dětí. U chlapců došlo ke zvýšení fyzické aktivity, aby ze sebe chlapci dostali nashromážděnou energii, kdežto u děvčat byl postup opačný: „*fyzická aktivita se změnila, netahala jsem je tak daleko, aby měly více síly čelit tomu tlaku. Nedělala jsem s nimi náročnou aktivitu, aby měly sílu čelit okolí*“ (I2). „*Jezdili jsme na výlety do přírody, protože se ani nikam jinam nesmělo, pak se nesmělo za okres a pak se nemohlo ani mimo obec. Holky se začaly otužovat, ale nepůjdou ven hrát hry. Holky si rády povídají, jsou schopné dvě hodiny povídat.*“ (I4). U děvčat tedy rekreační činnost probíhala formou výletů po okolí. Četnost výletů byla nižší než u chlapců, jelikož vychovatelé u děvčat nedisponují řidičským průkazem a jsou tedy odkázáni na řidiče či hromadnou dopravu. Děvčata se také začala otužovat, to prováděla především na samostatných vycházkách v období, kdy již byly povoleny vycházky do obce. O jiné rekreační činnosti děvčata příliš neprojevovala zájem.

Situace u chlapců byla odlišná. Vychovatelé se shodují, že došlo k navýšení fyzické aktivity především z důvodu vybití přebytečné energie, která v opačném případě způsobovala konflikty na rodinných skupinách. „*Tam byl větší problém, protože jsme nemohli do bazénu, na kluziště, ani být na vlastním hřišti, takže jsme hodně využívali*

tělocvičnu, taky bazén“ (I7). „Sportovních aktivit bylo více, než je teď v normální stavu, aby se děti zabavily, i když v omezené míře, co se dalo dělat“ (I1). Z počátku pandemie bylo zakázáno sportování na jakýkoliv sportovištích a nebylo tedy možné sportovat ani na hřišti při DDŠ, či využívat zázemí tělocvičny. Z tohoto opatření byly brzy dětské domovy se školou vyjmuty, a ačkoliv se ve školách nesmělo sportovat, v uzavřených zařízeních typu DDŠ to možné bylo. Vychovatelé od chlapců se shodují, že probíhalo daleko více sportovních činností, některé činnosti se shodují a některé jsou velmi originální a specifické pro jednotlivé skupiny. Mezi často zmiňované aktivity patří turistika v přírodě, v rámci které většina vychovatelů vyrážela s dětmi na výlety do přírody mimo katastr obce, když to nařízení dovolovala. V případě karantén vyráželi vychovatelé s dětmi do přilehlého lesa, kde hledali s detektorem kovu, stavěli bunkry, popřípadě hráli různé hry. Další často zmiňovanou aktivitou byl fotbal, zvýšila se i frekvence fotbalových tréninků. Více se rovněž využívalo zázemí DDŠ a tělocvičny, často se na hřištích hrály různé míčové hry, v létě se děti koupaly v bazénu či skákaly na trampolíně. Zvýšilo se i využívání aktivit v katastru obce, jezdilo se na cyklovýlety, v případě zamrznutí rybníka se bruslilo, některé děti se v něm na podzim otužovaly, v létě se v něm koupaly. Mezi méně tradiční aktivity patřilo realizování bojovek, hraní skautských her, dobývání bunkrů v lese, házení kamením na poli, následně i házení oštěpy, které si chlapci vyrobili, hledání „kešek“, dělání překážkových drah a různých sportovních soutěží.

Do rekreačních činností spadají i letní a zimní aktivity, které spočívají v tom, že děti odjedou s vychovateli na týden mimo DDŠ. Vychovatelé se shodli, že letní pobyty probíhaly naprosto bez omezení, jediné možné omezení bylo dodržování ochranných pomůcek. *„Letní činnost byla báječná, to jsme nepocítovali žádné omezení, po covidu byla ta činnost lepší, byla zvýšená spolupráce mezi dětmi, to nebyla žádná omezení, až na roušky“ (I3). Na zimních pobytech byla situace složitější a nařízení daleko přísnější. Na zimní činnosti v roce 2020 se vychovatelé dozvěděli o prvním vyhlášení nouzového stavu a situace se jim velmi zkomplikovala. „Na začátku covidu jsme byli na horách, na zimní činnosti a tam jsme se o covidu dozvěděli. To jsme hledali na internetu, co to vůbec je. To byl takový šok, byli jsme na jarních prázdninách, to začal nouzový stav, přivezli nám Elišku (vychovatelku) a učně. Měli jsme hodně dětí, na horách bez sněhu, začátek nouzového stavu. Normálně jsme dokončili tu činnost a přijeli zpátky. Potom se čekalo na další nařízení, která se furt měnila“ (I4). Další zimní činnost se také neobešla bez komplikací, z této činnosti si vychovatelé s dětmi přivezli covid-19. Již ke konci*

pobytu mnohým nebylo po zdravotní stránce dobře. Zimní činnosti byly složitější především z důvodu mnohých nařízení či nouzových stavů. V zimních měsících se nařízení měnila daleko častěji a vychovatelé se museli neustále přizpůsobovat platným pravidlům a vyhláškám.

Závěr k DVO2

Výzkumné šetření odhalilo změnu v rekreačních činnostech během pandemie covid-19. Tato změna nastala především u chlapeckých skupin. Chlapci daleko více sportovali, především z důvodu vybití přebytečné energie a možnosti trávení volného času pouze v katastru obce či okolo DDŠ. V případě nižší fyzické aktivity docházelo na chlapeckých skupinách k vyššímu počtu konfliktů, kdy si chlapci ventilovali svou přebytečnou energii na ostatní členy skupiny. Preferovanou aktivitou byla turistika, cykloturistika a aktivity spojené se zázemím DDŠ. U děvčat byla preferována aktivita s nižším fyzickým vypětím, především tedy turistika, popřípadě tancování v tělocvičně. Vychovatelé od děvčat volili nižší fyzickou aktivitu z důvodu šetření sil na zvládnání epidemické situace. Narozdíl od chlapců nejsou děvčata tak sportovně založená, proto se klidnější aktivity zdály být vhodnější. V případě vyšší fyzické námahy, na kterou by děvčata nestačila, by došlo i ke zvýšení stresové zátěže, jež byla už tak velmi vysoká.

V případě letních pobytů docházelo k velmi malému omezení ze strany vládních nařízení, většina nařízení byla na léto zrušena a provoz koupališť a jiných zábavných center byla obnovena. Letní činnosti byly pro děti i vychovatele velmi příjemným zpestřením po covidových zákazech a mnohých nouzových stavech a karanténách. Oproti tomu zimní pobyty s sebou nesly velká úskalí. Na zimním pobytu v roce 2020 byl vyhlášen celorepublikově nouzový stav. Školy byly tou dobou zavírány, takže vychovatelům přibylí na starost učni, což kapacitně ztížilo zimní činnost. Další zimní pobyt byl navíc zkomplikována i nákazou covidem-19.

DVO3

Jak se proměňovala zájmová činnost během covidu-19?

Cílem výzkumné otázky bylo určit, zdali covid-19 ovlivnil zájmové činnosti a popřípadě do jaké míry. Zájmové činnosti se zaměřují na individuální uspokojování potřeb, zájmů a schopností jedinců.

Vychovatelé se v odpovědích shodují na tom, že se zájmové činnosti příliš nezměnily, avšak v průběhu rozhovorů bylo zjištěno několik zásadních změn v zájmových činnostech. Z pohledu badatele jsou to velmi zásadní změny, z pohledu

vychovatelů šlo pouze o vyrovnávání se s novými skutečnostmi, které v souhrnu všech nařízení nebyly tak důležité a nevyvolávaly komplikace. Vychovatelé se shodují na dvou zásadních změnách, které spolu úzce souvisí. První změnou je zrušení zájmových aktivit mimo DDŠ a aktivit organizovaných dobrovolníky a zároveň navýšení počtu zájmových aktivit přímo v DDŠ organizovaných zaměstnanci. *„Nabídka kroužků se snížila, ale ty stále kroužky se zvýšily. Začala se využívat více tělocvična“* (I4).

Do první kategorie spadá zrušení alpiningu a jumping, na které děti dojížděly s vychovateli do nedalekého fitness centra. Tato aktivita byla zrušena hned v první vlně epidemie a zavření fitness center trvalo přes všechny vlny onemocnění. Vzhledem k enormnímu zájmu dětí o jumping byly trampolíny zakoupeny pro účely zařízení. *„Jediné, co se zrušilo, tak se přestalo jezdit na alpinnig do Kolína, kam jsem s dětmi jezdila, ale místo toho se nakoupily trampolíny do DDŠ a kroužek byl v DDŠ, také se koupila velká trampolína na skákání venku“* (I7). Další zrušenou zájmovou aktivitou, která se dotkla pouze děvčat a jejich vychovatelů, bylo zavření knihoven. Děvčata byla zvyklá každý týden jezdit do knihovny půjčovat si nové knihy, což během covidu nebylo možné. Tato aktivita byla v malé míře nahrazena půjčováním knih od jiných vychovatelů, avšak děvčata tímto přišla o společnou zájmovou činnost. Covid-19 měl také velmi zásadní dopad na jednoho z chlapců v zařízení, který se již několik let věnuje taekwondo. Tento kroužek byl z počátku přerušen, následně omezen kapacitně a později se tréninky konaly pod širým nebem. *„Petr nemohl dojíždět na taekwondo, ale nebylo to tak dlouhé období a měl možnost trénovat tady, to taekwondo se následně otevřelo venku, Petr měl mít soustředění, které se zrušilo, ale Petr na skupině trénoval a zlepšil si sestavy a lépe se připravil na ty zkoušky, takže mu to vlastně pomohlo. Z toho špatného se udělalo to dobré“* (I3). Dále byly zpočátku zrušeny i aktivity organizované dobrovolníky, a to nejen vzhledem k nařízením ale i k počátečnímu strachu z nemoci. Zrušil se tedy street dance, který byl ke konci třetí vlny znovu obnoven a k němu přibyla občasná canisterapie s dobrovolnicí a jejím psem.

Zájmové aktivity v DDŠ se co do počtu četností zvýšily, a to především z důvodu vysokého zájmu dětí o dané aktivity. Do těchto aktivit spadá fotbalový kroužek, truhlářský kroužek, kroužek keramiky, hudební kroužek a jumping. Hudební kroužek, který byl z počátku pandemie hojně navštěvovaný dětmi, pro které to bylo i druhem terapie a relaxace od všeho dění, byl zrušen s odchodem pedagožky a nepovedlo se ho již znovu obnovit. *„Jediné, co se zrušilo byl pěvecký kroužek, kdy jedna kolegyně odešla, a to jsem pocítovala velmi, že jim tento kroužek chybí“* (I3). Výše zmíněné

aktivity probíhaly s určitou pravidelností každý týden. Oproti tomu probíhaly i zájmové aktivity nepravidelného rázu, a to především cyklistika, ježdění na kolečkových bruslích, skákání na trampolíně, koupání se v bazénu či v nedaleké vodní nádrži, popřípadě v zimě bruslení na této nádrži. Všechny aktivity byly zmiňovány již v rekreačních činnostech, ale je třeba je zmínit i zde, protože děti se těmito aktivitám věnují s pravidelností a cílevědomou snahou se v daných aktivitách zlepšují a chtějí dosahovat určitých cílů.

Závěr k DVO3

Výzkumné šetření ukázalo na velmi patrné změny v zájmových činnostech, ačkoliv vychovatelé z počátku rozhovorů uváděli, že v této oblasti došlo k minimálním změnám. První nejzásadnější změnou bylo omezení či zrušení aktivit mimo DDS, popřípadě zrušení zájmových aktivit organizovaných dobrovolníky v zařízení. Do zrušených a již neobnovených aktivit patřilo navštěvování fitness centra za účelem jumpingu a alpiningu. Alpining nebyl nijak nahrazen, ale jumping byl zrealizován přímo v zařízení. Další zrušenou a již neobnovenou aktivitou byl hudební kroužek, který byl veden pedagožkou, za kterou se nepodařilo najít náhradu. Do dočasně zrušených aktivit patřilo navštěvování knihoven, tato aktivita byla obnovena s obnovením činnosti knihoven. Zájmový kroužek taekwonda byl bez omezení obnoven s koncem nouzového stavu.

Druhou zásadní změnou bylo zvýšení zájmu o pravidelné aktivity realizované přímo v DDS. Jednalo se především o fotbalový a truhlářský kroužek, dále o kroužek jumpingu a keramiky, zvýšený zájem přinesl zvýšenou četnost provozování aktivit. Děti měly o aktivity zájem i ve svém volném čase a samy iniciovaly navýšení počtů hodin daných kroužků.

Třetí kategorií zájmových činností jsou aktivity bez jasně stanoveného rozvrhu, mezi ně patří skákání na trampolíně, jízda na kole, bruslení a koupání se. Tyto činnosti jsou pro mnohé děti zájmové a dokáží se jim věnovat několikrát týdně i několik hodin v kuse. U těchto aktivit byla taktéž zaznamenána vyšší četnost během pandemie.

DVO4

Jak se proměňovala příprava na vyučování během covidu-19?

Cílem výzkumného šetření bylo odhalit změny v přípravě na vyučování u dětí v dětském domově se školou, které oproti běžným základním školám mohly docházet

do školy při zařízení jen s malou změnou z počátku pandemie, kdy byly děti vyučovány na rodinných skupinách.

Vychovatelé se shodli na tom, že žádné velké změny v přípravě na vyučování u dětí docházejících do školy v zařízení nenastaly. Jedinou změnou bylo pouze dočasné zrušení domácích úkolů, takže vychovatelům odpadla i tato jediná starost o přípravu na vyučování. Na testy se děti nepřipravují a v případě určitých učebních nedostatků dochází na intervence v zařízení. *„Ta děcka, co byla na skupině, tak to si řídili učitelé a ta, co byla doma, dostávala e-mailem úkoly. Škola šla poměrně mimo výchovu, až teda na učně, ale ty jsem já neměla. U mě se nic nezměnilo, možná toho bylo méně, protože vše stihli udělat dopoledne a já už jsem pak s nimi nic nemusela“* (I7). Z počátku pandemie se děti učily na rodinných skupinách za přítomnosti pedagogů ze školy, část dětí byla na propustkách doma, kam dostávaly domácí úkoly e-mailem.

Změna v přípravě na vyučování nastala u učňů a u dětí docházejících do běžných základních škol. Tyto děti se musely vypořádávat s online výukou, což s sebou neslo určité komplikace a každé dítě k výuce přistupovalo jinak. Online výuka velmi pomohla jedné dívce, která ze školy v zařízení přestoupila na běžnou základní školu. *„Ona dostala asistentku, která se s ní učila, a to jí velmi pomohlo. Dohrnaly ztrátu, protože ty děti stály a Eliška je aspoň dohnala. Já jsem nemusela nic dělat, protože s asistentkou vše dohnaly. Teď je to náročnější, musím na ni více dohlížet, ale během covidu se zlepšila, již si udělá úkoly sama, doběhla děti, a i se lépe cítí ve škole“* (I2). U učňů nastala rozdílná situace. Většinu času totiž dojížděli na praxe, ale běžnou výuku měli online, popřípadě si měli dodělat úkoly sami. *„Učni nejezdili do školy, ale na praxe ano, teorii měli online, anebo dostali úkoly. Já měl starší učně, se kterými jsme se normálně učili, dostali úkoly, kterým nerozuměli, online výuku doprovázeli technické problémy, výuka byla dost náročná. Děti měly domácí úkoly a vysvětloval jim to asistent. Musel jsem si zopakovat látku, děti by to samy nezvládly, v tomto ohledu hodně pomáhali vychovatelé a následně učitelé. Učni byli na skupinách, v klubovně na počítačích a kdo zrovna neměl online výuku, tak se s ním dělaly úkoly. Tomáš se rapidně zhoršil při online výuce, Petr, jak nebyl ve třídě, tak to hned začal vzdávat, potom se naučil říct si o pomoc a prospěchově se zlepšil. Evžen se zhoršil, ale včas si řekl o pomoc a prospěch dotáhl. Všichni se zhoršili, oni sami si nenajdou prostor, aby se učili, dokud je k tomu dospělý nedotlačí“* (I1). *„Někdy si Petr řekl o pomoc, pokud jsem mu mohla pomoci, tak jsem mu pomohla, nebo se domluvila s jiným kolegou“* (I3). *„Já jsem měla učnice, které školu hodně zanedbávaly, měly obří mezery. U holek byla*

online výuka ke škodě, dalo se u toho dobře flákat a když máš na skupině šest lidí, tak se jim nevěnuješ tolik, jako když máš doma jedno dvě. Učnice se zhoršily“ (I6). U učňů při online výuce byl zapotřebí neustálý dohled dospělého. Jakmile jim vychovatel nekontrolovat prospěch, tak neměli potřebu nic dělat. Vychovatelé také tyto starší děti museli tlačít do učení a neustále jim nabízet pomoc s učební látkou. Některé děti tuto možnost využily v čas, jiné to nechaly zajít až téměř k neklasifikování a vše doháněly s vychovateli na poslední chvíli.

Závěr k DVO4

Z výzkumu je patrné, že největší změny nastaly v přípravě na vyučování učňů, protože během pandemie učni docházeli do škol pouze na praxe a zbytek výuky měli online. V tomto období se všichni učni velmi zhoršili, především z počátku, než vychovatelé zjistili, že se při online výuce téměř neučí, popřípadě probírané látky nerozumí. Následně bylo třeba vše zameškané dohnat, s čímž učňům pomáhali vychovatelé a asistenti. Naopak u dívky, která přešla na běžnou základní školu došlo k velkému zlepšení. Díky online výuce a asistenci dohnala veškerou zameškanou látku z předchozích let a dostala se tak na úroveň ostatních dětí.

Mimo online výuky a s ní spojenými komplikacemi se vychovatelé shodují, že téměř žádné jiné změny v přípravě na vyučování nenastaly. Jedinou změnou bylo zrušení domácích úkolů v DDŠ a to proto, aby děti nebyly zatěžovány ve volném čase a měly více času na vyrovnávání se s touto nelehkou dobou. V případě onemocnění děti taktéž nedostávaly látku ze školy na dodělení, takže měly dostatek času na klidné uzdravení.

DVO5

Jak se proměňovaly sebeobslužné činnosti během covidu-19?

Cílem výzkumného šetření bylo odhalit, jakým způsobem se změnila sebeobslužná činnost během pandemie, a zdali vůbec. Mezi sebeobslužné činnosti patří dodržování hygieny, péče o svůj majetek a oblečení, stravování, péče o pořádek a čistotu.

Všichni vychovatelé se shodují na tom, že největší změna postihla nedělní vaření. Každou neděli si děti zajišťovaly vaření samy, tedy nejdříve si sestavily jídelníček, podle kterého nakoupily potraviny a následně uvařily. *„Jediná změna, která nastala bylo vaření. Na začátku covidu jsme si o víkendech jezdili nakupovat sami na nedělní vaření, což se měnilo spolu s opatřeními, takže jedno období jsem jezdila nakupovat před prací, protože se musely dodržovat rozestupy, v neděli byly prodejny zavřeny*

a bylo to takové složitější. V tomto období se také změnil systém na to, že jsme začali dostávat koše z jídelny se surovinami a vařili jsme si dle připraveného jídelníčku. Pak nastalo ještě jedno období, kdy jsme si museli vařit a nakupovat sami, a to když byla kuchyně v karanténě. Chlapce vaření velmi baví, takže pro nás to byla zábava“ (I8). „Když nebyla jídelna, tak se více vařilo, ale to děvčata zvládají sama. Jediné co, tak jsme si musely nakupovat, a to probíhalo tak, že jsme v sobotu vzaly tašku a dojely si autobusem do krámu, holky se rozhodly, co budeme vařit, každá koupila něco jiného, nakoupily jsme a jely domu. Během covidu jsem si nákup nakupovala před prací, ale když se mohlo do Kolína, tak jsme jezdily normálně“ (I2). „Více jsme vařili a více pekli, já jsem dala recept a ingredience a kluci se s tím museli popasovat“ (I3). Během covidu-19 tedy nastalo mnoho změn v oblasti přípravy jídla. První změnou bylo to, že si již děti nenakupovaly potraviny spolu s vychovateli, ale vychovatelé je nakupovali sami, následně byl tento systém zrušen a dětem byly ingredience na vaření vydávány v jídelně pomocí košů. Každopádně během pandemie platilo, že děti si více vařily, a to nejen v neděli, ale i v případě, když byl personál kuchyně nakažen covidem-19. U starších chlapců a děvčat vychovatelé hodnotí vaření více kladně. Pro tyto děti to byla zábava a mnoho jídel vařily děti samy. U mladších dětí vaření obstarávali spíše vychovatelé a děti jim pouze asistovaly. „Potraviny jsem nakupovala většinou bez dětí, takže před službou jsem jela na nákup. Bylo to hodně na mně, ta děcka se na tom tolik nepodílela. Vařila jsem více já než děti“ (I7).

Další změnou, která nastala, byla změna v hygieně. Vychovatelé velmi dbali na dodržování základních hygienických opatření, především na mytí rukou. „Více jsme dbali na hygienu, hlavně tedy na mytí rukou a nošení roušek a respirátorů, také jsme vytírali dezinfekcí. Ale jinak chlapci dodržovali a dodržují hygienu stále stejně“ (I5). Spolu se zvýšenou hygienou se dbalo i na dezinfikování prostor, v tomto bodu se taktéž vychovatelé shodují. „My máme skupinu nastavenou režimově, takže si musí sami vyprat, složit prádlo, sami si musí umýt záchody, takže jediné, co se změnilo, tak se více dezinfikovalo, kupoval se Domestos, mylo se Anticovidem, byla zvýšená hygiena (I3). Změnu v hygieně zaznamenal pouze jeden vychovatel u mladších chlapců, kteří se mnohdy nechtěli mýt. „Děti nechodily do školy, do obce, takže v tomhle zlenivěly. V mytí se to projevilo hodně“ (I1).

Závěr k DVO5

Výzkum odhalil změny v sebeobslužných činnostech především v oblasti stravování a hygieny. V oblasti stravování se jednalo především o změnu systému nákupu potravin, jelikož nejdříve potraviny nakupovali vychovatelé s dětmi, následně sami vychovatelé a později se systém změnil na vydávání surovin na vaření z jídelny. Děti během covidového období musely více vařit, a to především z důvodu karantény v jídelně. Tato činnost se stala velmi oblíbenou a děti vaření velmi bavilo, starší děti si zvládaly připravovat stravu samy, mladším museli pomáhat vychovatelé. V oblasti hygieny u starších dětí nastala žádná velká změna, pouze se více dbalo na dodržování hygienických návyků, především mytí rukou a více se dezinfikovaly prostory. Vychovatel od mladších chlapců zmiňuje problém s nechutí chlapců se sprchovat, autorka práce se ale domnívá že toto je převládající problém, nikoliv jen problém období covidu-19.

Jiné změny v sebeobslužných činnostech nastaly, děti pečují o svůj vzhled, oblečení i prostory stále stejně.

DVO6

Jak se proměňovaly pracovní činnosti během covidu-19?

Cílem výzkumné otázky bylo odhalení změn v pracovních činnostech během covidu-19. Pracovní činnosti pomáhají udržovat prostředí, ve kterém děti žijí v čistotě a udržovaném stavu. Děti se pomocí pracovních činností učí základním praktickým dovednostem a pracovním návykům.

Vychovatelé skupin dívek nepocítili žádnou změnu v pracovních činnostech. *„U holek se nic nezměnilo, ty jsou líné furt stejně, uklidí si na skupině, udělají, co musejí, ale jinak se jim nechce dělat nic navíc“* (I5). Děvčata dělala před covidem-19 i během pandemie pracovní činnosti jednou týdně, především tedy udržovala záhonky okolo DDŠ, stříhala růže, popřípadě pomáhala s úklidem pastvy pro koně. U chlapců se chuť do pracovních činností během pandemie zvýšila. Menší chlapci si často opravovali věci na skupinách, uklízeli okolo zařízení, pomáhali s úklidem pastvin pro koně, naopak starší chlapci si s vychovatelem založili vlastní farmu, kde se vybudovaly kurníky pro slepice, obnovili pěstování zeleniny ve skleníku a chlapci se také zapojovali do kácení dřeva. *„Pracovních činností bylo určitě více, ono jak se nikam nemohlo, tak chlapci ty pracovní činnosti uvítali. V tu dobu se založila farma, na které bylo hodně práce, bylo třeba dělat hodně u koní a ten čas tou prací příjemně utíkal, navíc to bylo spojené vždy*

s nějakou odměnou, jako například opékání buřtů, dělání kotlíkového guláše, anebo například i zmíněním se na velké či malé komunitě. Za chlapci bylo vidět hodně práce a samotným jim to dělalo radost“ (I8). „Udělalo se hodně práce v areálu, aby se děti zabavily, tak se více pracovalo“ (I7). „Oni ty pracovní činnosti kolikrát nepovažují za pracovní činnosti, jelikož se to často spojí s něčím příjemným, třeba se opečou buřty, nebo se do toho zapojí bojovka. My jsme během covidu založili farmu, takže jsme opravovali skleníky, uklízeli skleníky, vyvozili hlínu, dali tam hmŕj, navezli zeminu, zkulturnili to prostředí, udělali ploty, zateplovali jsme, dělali venkovní záhony, kupovali slepice, zasazovali jsme stromky, dělali kurník, vyráběla se branka, zasadili jsme zeleninu, dělali jsme zahradní nábytek, takže jedna část byla pracovní, druhá relaxační. A při té práci jsme si tam vařili i ten guláš v kotlíku, takže jsme se při práci i najedli“ (I3). Pro chlapce byly pracovní činnosti zábavným zpestřením období, ve kterém se mnoho aktivit nedalo dělat. Chlapci si vyzkoušeli mnoho činností, s kterými se do té doby nesetkali, například sekání křovinořezem, kácení suchých stromů, sekali a řezali dřevo. Chlapci si taktéž založili vlastní farmu se slepicemi. Celý tento projekt vydal na několik měsíců práce, která byla vidět a chlapci tak dostávali pozitivní zpětnou vazbu. Mnoho pracovních činností, které chlapci vykonali, bylo vyzdvižováno na společných komunitách a chlapci si tak odnášeli dobrý pocit z odvedené práce.

Závěr k DVO6

Výzkum prokázal změnu v pracovních činnostech u chlapců, došlo k navýšení pracovních aktivit, mnohdy i netypických pro tento typ zařízení. Starší chlapci si s vychovatelem založili farmu, kterou museli od počátku zrekultivovat, dělali si kurníky pro slepice, které si následně pořídili. Dělali si zahradní nábytek, rekultivovali skleníky, kam si zasadili zeleninu, celodenní pracovní činnosti na farmě zakončovali zaslouženou odměnou. Chlapci se také napříč skupinami zapojili do kácení suchých stromů v lese, kde jim bylo umožněno sekání a řezání dřeva a následné zpracování a odvážení. Chlapci taktéž spoustu času strávili úpravou výběhu pro koně, který byl třeba vysekávat křovinořezy. Chlapci také pomáhali s opravami rozbitých věcí na skupinách, především tedy nábytku, který předtím rozbili a zapojili se i do úklidových akcí okolo DDŠ. U děvčat nedošlo k žádným změnám v pracovních činnostech, děvčata dělala pouze pracovní činnosti, které musela. Především se jednalo o stříhání růží, udržování záhonků okolo zařízení, úklidy odpadků okolo zařízení.

4.6 Závěry výzkumu

V této kapitole nalezneme odpověď na hlavní výzkumnou otázku a jsou zde shrnuty veškeré výzkumné poznatky o působení onemocnění covid-19 na výchovně-vzdělávací aktivity v dětském domově se školou.

Hlavní výzkumná otázka byla stanovena následovně:

Jaký měl vliv covid-19 na výchovně-vzdělávací činnosti z pohledu vychovatele?

Co znamenal covid-19 pro vychovatele ve vztahu k jednotlivým výchovně-vzdělávacím činnostem je již zmíněno výše. Nyní se bude autorka zabývat vlivem onemocnění na výchovně-vzdělávací činnosti jako celek. Všichni vychovatelé zpočátku rozhovorů zmiňovali, že onemocnění tolik nepocítili, popřípadě nedocházelo k velkým změnám ve výchovně-vzdělávacích činnostech. Během rozhovorů se ale začalo ukazovat, že změn ve výchovně-vzdělávacích činnostech nastalo mnoho a vychovatelé si začali uvědomovat, co vše s sebou covid-19 přinesl za omezení. Rozhovory byly realizovány v době, kdy ještě platila nařízení spojená s onemocněním, ale zároveň již uběhly dva roky od propuknutí celosvětové pandemie. Vzhledem k dvouletému období přizpůsobování výchovně-vzdělávacích činností vládním nařízením došlo k bagatelizaci vlivů onemocnění na výchovně-vzdělávací činnosti.

V celkovém měřítku znamenal covid-19 pro vychovatele neustálé se přizpůsobování vládním nařízením, přizpůsobování výchovně-vzdělávacích činností dle toho, jaká nařízení platila. Nemožnost navštěvování kulturních akcí, zábavních parků, zabavování dětí v areálu DDS, ale i uklidňování dětí, dodržování všech hygienických nařízení a v neposlední řadě velké nasazení všech jedinců ve zvládnutí karantén v DDS. Obecně se dá říci, že onemocnění postihlo méně vychovatele, kteří nemají řidičský průkaz a jsou zvyklí trávit většinu času v zařízení, oproti tomu covidová nařízení velmi postihla vychovatele, kteří trávili s dětmi většinu času mimo DDS. V obou případech docházelo k nahrazování výchovně-vzdělávacích činností dle nařízení vlády. Tedy například navštěvování aquaparků se nahradilo koupáním v bazénu v DDS, popřípadě koupáním v nedalekých přírodních koupalištích. Navštěvování fitness centra se nahradilo nákupem trampolíny, malých trampolínek na kroužek jumpingu a zvýšeným využíváním sportovišť v areálu. Vychovatelé využívali zázemí DDS k celoustavním sportovním dnům, děti docházely častěji na fotbalové kroužky, také se hodně hrála vybíjená, děvčata chodila tancovat do tělocvičny, chlapci začali boxovat. Také se velmi využíval přilehlý les, kde děti stavěly bunkry, chodily na dlouhé procházky

s vychovateli, hledaly s detektorem kovu, střílely ze vzduchovky, vytvořily si oštěpy, s kterými házely do dálky. Když to nařízení dovolovala, vychovatelé vyjížděli s dětmi na výlety do přírody, hojně se využívala kola na cyklistické výlety. Děti měly k dispozici brusle a v případě zamrznutí vodních ploch se bruslilo, popřípadě se chodilo na inline brusle. V tomto období se také trávilo více času v zařízení. Děti měly zájem o hraní stolních her, o výtvarné tvoření a vyzdobování skupin, ale také jen o relax na skupině a poslouchání písni či sledování filmů. Covid-19 tedy znamenal neustálé se přizpůsobování novým nařízením a upravování výchovně-vzdělávacích činností dle těchto nařízeních.

Z pohledu jednotlivých vln přinášel covid-19 různé vlivy na výchovně-vzdělávací činnosti. První vlna byla charakteristická strachem z onemocnění, dodržováním přísných hygienických pravidel a velkým zásahem do výchovně-vzdělávacích činností. První nouzový stav byl vyhlášen během jarních prázdnin, když byla část dětí na dovolenkách ve svých rodinách a druhá část dětí byla na zimním výjezdu s vychovateli. Děti v rodinách následně zůstávaly několik dalších měsíců, ze strachu ze zavlečení nákazy do zařízení. Vychovatelům na zimní výjezd byli přivázeni učni, kterým se ze dne na den zrušila výuka. V tuto dobu nikdo pořádně nevěděl, co to vlastně onemocnění SARS-CoV-2 je. Hlavním úkolem vychovatelů bylo tedy uklidňovat děti a připravovat jim nenáročnou aktivitu, při které mají šanci zažít úspěch a odpočinout si od okolních událostí. V tomto období děti nesměly na samostatné vycházky, měly obavy o své blízké, se kterými mohly být pouze v telefonickém kontaktu, děti se učily na rodinných skupinách, šily roušky a sledovaly dění okolo sebe, což u mnohých vyvolávalo pocity frustrace. Výchovně-vzdělávací činnosti byly v tomto období charakteristické sníženým počtem dětí na skupinách, zvýšeným dodržováním hygienických pravidel, někteří vychovatelé s dětmi šili roušky, při úklidech skupin se využívala dezinfekce. V tomto období také děti neměly samostatné vycházky, vychovatelé s dětmi trávili veškerý jejich volný čas, který se vyplňoval sportovními aktivitami, výtvarnými činnostmi, hraním deskových her a relaxací na skupinách.

Před druhou vlnou nastaly letní prázdniny, které byly charakteristické minimálními omezeními, dodržovalo se pouze nošení ochrany úst. O letních prázdninách se obnovily služby, děti odjely do rodin a na letní činnosti. V tomto stylu proběhlo celé léto. Ke konci prázdnin se již začala pravidla zpřísnovat a druhá vlna epidemie propukla v září. Děti v DDŠ se již učily normálně ve škole při zařízení, strach opadával, děti mohly na samostatné vycházky dle právě platných pravidel a nařízeních.

Vychovatelé využívaly možnosti výletů do přírody a aby činnosti nebyly příliš stereotypní, začalo se více pracovat na pozemcích okolo DDŠ, což především chlapci velmi uvítali. V tomto období vychovatelé s dětmi začali iniciovat vznik farmy a začala rekultivace výběhů pro koně. Tato vlna je také charakteristická prvním onemocněním covid-19 v DDŠ. Mnoho dětí a zaměstnanců onemocnělo, všichni zaměstnanci a děti byli několikrát testováni v DDŠ, dokud se nesnížil počet nakažených osob. Celý ústav se rázem ocitl v karanténě a zdravé děti směly na samostatné vycházky pouze okolo DDŠ. V tomto období se využívalo ještě více zázemí DDŠ, především tedy tělocvična, keramická dílna a rodinné skupiny. Vychovatelé v tomto období měli namíchané děti na skupinách, kvůli nákaze se k sobě musely přestěhovat zdravé děti a pro nemocné se vyčlenily dvě skupiny na prvním patře. Vzhledem k sestěhování dětí z různých skupin k sobě vychovatel musel volit činnosti tak, aby je zvládly všechny děti a aby snižoval počet problematických situací. Během této vlny byla nákaza v zařízení prokázána dvakrát, tudíž byla dvakrát nařízena celoustavní karanténa se stejnými pravidly.

Třetí vlna onemocnění již s sebou nepřinášela žádný strach z nemoci, děti braly covid-19 jako běžné onemocnění. V tomto období byla také většina vychovatelů i dětí naočkována. Začaly se znovu otvírat služby a zábavní parky, většina nenaočkovaných dětí splňovala věkovou podmínku pro umožnění vstupu bez prokazování bezinfekčnosti. Problém nastával u nenaočkovaných vychovatelů, u kterých se postupně tak zpříšňovala pravidla pro vstupy, že se jim ke konci této vlny nevyplatilo s dětmi někam jezdit či chodit. Tyto restrikce ale trvaly jen velmi krátkou dobu a následně od nich bylo upuštěno.

Covid-19 do dětského domova se školou přinesl mnoho změn ve výchovně-vzdělávacích činnostech. Vychovatelé museli bojovat se svými vlastními strachy, úzkostmi z nemoci a přitom se snažit, aby na nich děti nic nepoznaly a aby jim mohli být v těchto těžkých časech oporou. Během pár dní se vychovatelé museli naučit přizpůsobovat všem nařízením a platným pravidlům a uzpůsobovat výchovné činnosti s ohledem na danou situaci. Vychovatelé z počátku volili klidnější aktivity, při kterých se děti tolik nevyčerpají, aby měly dostatek sil vyrovnávat se s okolnostmi. Tento režim i nadále zůstal u děvčat, u chlapců naopak docházelo ke zvyšování fyzické aktivity, aby ze sebe dostali nahromaděnou energii a neventilovali ji agresí k ostatním dětem. Během tohoto období došlo k využívání zázemí DDŠ naplno, většina výchovně-vzdělávacích činností se přesunula do zařízení. Zázemí DDŠ se také rozrostlo o větší

nabídku vybavení k vyžití dětí, jednalo se především o venkovní trampolínu, trampolínky na jumping, boxovací pytel a posilovnu.

Závěr

Diplomová práce se zabývá vlivem onemocnění SARS-CoV-2 na výchovné činnosti v konkrétním dětském domově se školou. Jedná se o téma inovativní. Výchovné či výchovně-vzdělávací činnosti jsou autory již zpracovány, avšak spojení s vlivem onemocnění covid-19 je nové. Snahou autorky bylo zachytit proměny jednotlivých výchovných činností během různých vln onemocnění covid-19, což se jí podařilo. Zásadním bodem ovlivňujícím proměnu výchovně-vzdělávacích činností byla vládní nařízení, která regulovala, co občané smí a nesmí v daném období dělat. V případě školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy byly výchovné činnosti ovlivňovány i Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

Diplomová práce byla rozdělena na dvě části, na část teoretickou a na část praktickou. V úvodu teoretické části byly uvedeny základní informace k onemocnění covid-19, onemocnění je bylo popsáno ve třech vlnách, každá vlna s sebou přinášela jiná opatření, která zde byla ve stručnosti popsána. Druhá kapitola se zabývala pojmy spojenými s dětským domovem se školou, především tedy s platnou legislativou upravující výkon ústavní a ochranné výchovy. Dalším tématem byly děti a mládež umístěné do tohoto druhu zařízení a vychovatelé, kteří se o ně starají. Kapitola se také zabývala nařízeními od MŠMT a jejich realizací v praxi. Nařízení byla opět rozdělena do tří vln tak, aby korespondovala s nařízeními Ministerstva zdravotnictví z první kapitoly. Třetí stěžejní kapitola se zabývala výchovně-vzdělávacími činnostmi v DDŠ. Každé činnosti byla věnována jedna podkapitola, kde je charakterizována daná činnost a následně je uvedena do praxe. V úvodu praktické části byl stanoven cíl diplomové práce a výzkumného šetření, dále zde byly uvedeny použité metody pro získání potřebných dat. Následně byly stanoveny hlavní a dílčí výzkumné otázky, popsány zvolené výzkumné metody a charakterizován výzkumný vzorek a prostředí.

V rámci výzkumného šetření byly zjištěny změny zapříčiněné pandemií covid-19 ve výchovně-vzdělávacích činnostech v konkrétním dětském domově se školou. Pomocí obsahové analýzy textu byly zkoumány dílčí pokyny vydané ministerstvy zdravotnictví a školství, které konkrétně ovlivňovaly výchovné činnosti v zařízení DDŠ. Pomocí kvalitativní metody etnografického rozhovoru byl poté zjišťován pohled jednotlivých vychovatelů na ovlivňování výchovných činností během pandemie. Praktická část ukázala, jaké činnosti byly nejvíce ovlivněny epidemií, do jaké míry byli různí

vychovatelé ovlivňováni v přípravě výchovných činností a v neposlední řadě, jakými způsoby se vyrovnávali se vzniklými situacemi.

Diplomová práce a výzkumné šetření prokázalo značné ovlivnění výchovných činností v dětském domově se školou. Nejvíce negativně byly ovlivněny rekreační činnosti, především omezení výletů. Nebylo možné navštěvovat zábavní parky, mnohdy nebylo možné ani jezdit na výlety do přírody mimo katastr obce. Negativně ovlivněny byly i zájmové aktivity dětí zprostředkované mimo DDŠ. Veškeré tyto aktivity byly velmi omezeny či úplně zrušeny. Se sníženým počtem možných aktivit se začalo více využívat samotné zázemí DDŠ, pro uspokojení potřeb dětí. Do zařízení byla zakoupena trampolína, dále malé trampolíny pro kroužek jumpingu, boxovací pytel, zvýšil se zájem o kroužky realizované zaměstnanci DDŠ, tedy především o fotbalový kroužek, kroužek keramiky a truhlářský kroužek. Děti se více zapojovaly do připravovaných činností vychovateli a měly zájem o smysluplné trávení svého volného času. U chlapců se během covidového období zvýšil zájem o sportovní a pracovní činnosti, děvčata trávila svůj čas především na rodinných skupinách. U děvčat nebyly patrné tak velké změny ve výchovných činnostech, protože vychovatelé nemají řidičské průkazy a děvčata jsou zvyklá trávit svůj volný čas na rodinných skupinách stále ve stejném režimu.

Pandemie covidu-19 ukázala širší možnosti v trávení volného času pro děti z dětských domovů se školou než jen na samostatných vycházkách. V těchto typech zařízení jsou samostatné vycházky kvůli trávení času mimo dohled dospělých a výchovného zařízení velmi vyhledávané. A přestože covid-19 přinesl mnoho změn ve výchovných činnostech, tak zároveň umožnil vychovatelům trávit více času s jejich svěřenci, a tím jim přinesl větší možnosti formovat chování dětí za pomoci výchovných činností do přijatelných společenských norem.

Seznam použitých zdrojů

Aktualizované základní informace o onemocnění novým koronavirem – COVID-19. *Oddělení epidemiologie infekčních nemocí SZÚ* [online]. Praha 10: Státní zdravotní ústav, (c) 2020, 8.7.2020 [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: http://www.szu.cz/uploads/Epidemiologie/Coronavirus/Zakladni_info/2020_08_07_Covid_19_zakladni_informace.pdf.

Analýza opatření ESIF reagujících na pandemii COVID-19 a vyhodnocení programu EFSI. *DotaceEU.cz* [online]. Praha 1: Česká republika – Ministerstvo pro místní rozvoj, 2021, červen 2021 [cit. 2022-06-28]. Dostupné z: <https://msiu.mssf.cz/Document.aspx?docID=VU1TUHJpbG9oeUV2YWw7MTM1MDQxOTQ5MDtQcm1sb2hhRE1TO0ZhbHNl>.

ANDERSEN, Kristian G. a et al. *The proximal origin of SARS-CoV-2. Nature Medicine* [online]. Springer Nature Limited, © 2022, 17. 3. 2020 [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://www.nature.com/articles/s41591-020-0820-9>.

BANNERT, Petr. *Doporučení pro školská zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči*. Praha: MŠMT, 2020. 3 s. Metodické doporučení.

BLÁHOVÁ, Petra Anna-Marie. Děti z dětského domova v prostředí základní školy. *Komenský: odborný časopis pro učitele základní školy*. Brno: Muni Press, 2020, roč. 144, č. 3, s. 67. ISSN 0323-0449.

BRYŠ, Martin, ŠVEC, Jakub. Covid v číslech: Jak postupuje epidemie? Aktuální data nakažených i hospitalizovaných. *Reflex.cz* [online]. CZECH NEWS CENTER, © 2001 - 2022, 21.10.2021 [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/profil/109825/covid-v-cislech-jak-postupuje-epidemie-aktualni-data-nakazenych-i-hospitalizovanych.html>.

DLOUHÝ, Pavel a kol. COVID-19: diagnóza, terapie a prevence. *ČESKÁ SPOLEČNOST INTENZIVNÍ MEDICÍNY* [online]. Praha 10: ČSIM, (c) 2022, 1.8.2020 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://csim.cz/covid-19/dokumenty/>.

Fakta o COVID-19. *Evropský informační portál o očkování* [online]. Švédsko: European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC), © 2022 [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://www.vaccination-info.eu/cs/covid-19/fakta-o-covid-19>.

- FISCHER, Slavomil. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se specifickými potřebami v oblasti somatické, psychické a sociální: učebnice pro studenty učitelství*. Praha: Triton, 2014. ISBN 9788073877927.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.
- Harmonogram uvolňování podnikatelských činností, opatření ve školách a v sociálních službách. *Vláda České republiky* [online]. Praha 1: Vláda ČR, (c) 2009-2022, 28.6.2020 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/harmonogram-uvolnovani-opatreni-ve-skolach-podnikatelskych-a-dalsich-cinnosti-180969/>.
- HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav, PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. 293 s. ISBN 978-80-7367-473-1.
- HRDLIČKOVÁ, Vlasta.; PÁVKOVÁ, Jiřina. *Výchovně vzdělávací práce v dětských domovech*. Praha: SPN, 1987. 219 s. ISBN 14-554-87.
- Jednání vlády. *Aplikace Odok* [online]. Praha 1: Úřad vlády České republiky, © 2022, 25.11.2021 [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2021-11-25>.
- KADLECOVÁ, Petra. *Jak je to s odpočinkem dětí po obědě* [online]. Praha, 2017 [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: https://www.4pastelky.cz/wp-content/uploads/2014/07/spanek_psycholog_2017-002.pdf.
- KŘUPKA, Michal a kol. Možnosti a principy vakcinace proti covidu-19. *Praktické lékařství* [online]. Olomouc: Ústav imunologie Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, 2021, 2021 [cit. 2022-05-05]. Dostupné z: <http://solen.cz/pdfs/lek/2021/01/01.pdf>.
- LAMSER, Václav, RŮŽIČKA, Ladislav. *Základy statistiky pro sociology*. Praha: Svoboda, 1970. 424 s. Sociologická knihovna.
- LEBDUŠKA, Václav. *Vnitřní řád* [online]. Býchory, 2021 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.domovbychory.org/download/vnitrnirad/?wpdmdl=495&refresh=6293cd30a07bd1653853488>.
- LEBDUŠKOVÁ, Daniela. *Základní koncepce speciálně pedagogické, psychologické a sociální činnosti* [online]. Býchory, 2021 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.domovbychory.org/download/zakladnikoncepcespecialnepedagogickepsychologickeasocialni prace/?wpdmdl=1084&refresh=6293d4ad42a191653855405>.

MALÁ, Eva. *Psychofarmaka v pedopsychiatrii* [online]. Praha, 2013. Dostupné z: <https://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2013/03/03.pdf>.

MAREŠ, Jiří, PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 8071785792.

MARKOVÁ, Lucie, PROKOP, Daniel. Vnímání vládních opatření a vliv představ o epidemii na jejich přijímání. *PAQRESEARCH* [online]. Praha 10: PAQ Research, (c) 2022, 21.20.2020 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://drive.google.com/file/d/1KiawaLr2nZgMfFxavP-iVID6YERiKjqK/view>.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dyslexie: specifické poruchy čtení*. 3. upr. a rozšíř. vyd. Jinočany: H & H, 1995. ISBN 80-85787-27-x.

Mimořádná a ochranná opatření – co vše aktuálně platí od pondělí 12. dubna 2021. Omezení obchodu a služeb, respirátory, zákaz cestování, opatření ve školství, výuka, testování. *Kurzy.cz* [online]. Praha 1: AliaWeb, © 2000 - 2022, 12.4.2021 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/587672-mimoradna-a-ochranna-opatreni-co-vse-aktualne-plati-od-pondeli-12-dubna-2021-omezeni-obchodu-a/>.

MÜLLER, Oldřich. *Terapie ve speciální pedagogice*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada, 2014. 508 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4172-7.

NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. Etnografie (Jedna ruka kreslí druhou aneb Jak se dělá etnografický výzkum). In: ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s. 11. ISBN 978-80-7367-313-0.

Očkování proti onemocnění covid-19 [online]. Praha 2: *Ministerstvo zdravotnictví ČR*, © 2022 [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: <https://koronavirus.mzcr.cz/ockovani-proti-covid-19/>.

Odbor Komunikace. Přehled vládních usnesení od vyhlášení nouzového stavu. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. Praha 1: Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2020, 20.3.2020 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/prehled-vladnich-usneseni-od-vyhlaseni-nouzoveho-stavu--253581/>.

Odbor legislativy MŠMT. Vyjádření MŠMT k dezinformacím o aktuálních protiepidemických opatřeních ve školách. *Ministerstvo školství České republiky* [online]. Praha 1: MŠMT, © 2021, 20.08.2021 [cit. 2022-06-18]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/08/210826_Vyjadreni-MSMT-k-dezinformacim-o-aktualnich-opatrenich-ve-skolach-FINAL.pdf.

Otázky a odpovědi v souvislosti s novým onemocněním COVID-19. *Státní zdravotní ústav* [online]. Praha 10: Státní zdravotní ústav, (c) 2020 [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <http://www.szu.cz/tema/prevence/otazky-a-odpovedi>.

PAROUBEK, Jiří. Etický rámec výzkumu. In: MŠMT [online]. Praha: Vláda České republiky, 2005, [cit. 2022-06-05]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/35782_1_1/.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2001, s. 227. ISBN 8071785695.

PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2008, s 224. ISBN 978-80-7367-423-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014, s.145. ISBN 978-80-7290-666-6.

PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2006, s. 404. ISBN 80-7315-120-0.

Počet dětí a mladých lidí v zařízeních ústavní a ochranné výchovy. *Národní registr výzkumu o dětech a mládeži* [online]. Praha 1: Národní pedagogický institut ČR, 2018 [cit. 2022-01-11]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/cs/statistika/indikator/12-pocet-deti-a-mladych-lidi-v-zarizenich-u>.

PŘINOSILOVÁ, Dagmar. *Diagnostika ve speciální pedagogice: Texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007, s. 178. ISBN 978-80-7315-157-7.

PÝCHOVÁ, Iva. K přínosu etnografické metody v pedagogickém výzkumu. *Pedagogika, časopis pro vědy o vzdělávání a výchově* [online]. 1993, roč. XLIII, č. 4, s. 8, [cit. 2022-08-18]. Dostupné z: https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?attachment_id=3516&edmc=3516.

SEKERA, Ondřej. *Identifikace profesních aktivit vychovatelů výchovných ústavů a dětských domovů*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. ISBN 978-80-7368-728-1.

Sledujte vývoj událostí den po dni. *Hospodářská komora České republiky* [online]. Praha 1: Hospodářská komora ČR, © 2017-2020, 10.3.2020 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://komora.cz/sledujte-vyvoj-udalosti-z-predeslych-dnu/>.

SOHRABI, Catrin at al. World Health Organization declares global emergency: A review of the 2019 novel coronavirus. *International Journal of Surgery* [online]. April 2020, (76), 71-76 [cit. 2022-06-29]. Dostupné z: <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S1743919120301977?token=E425C14B8753C>

262DA6C1D7E9E3115588B3F21868BB5B0E1C75FFF8ECEEE83002369B1438DFEA
C568AE21ADD84636E507&originRegion=euwest1&originCreation=20221029101812
Statistická ročenka školství – výkonové ukazatele školního roku 2020/2021: Zařízení
pro výkon ústavní a ochranné výchovy. *Statistický informační systém Ministerstva
školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Praha 1: Odbor informatiky a statistiky
MŠMT, © 2021 [cit. 2022-01-11]. Dostupné z:
<https://statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp>.

ŠEĎOVÁ, Klára, ŠVARŤÍČEK, Roman. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*.
Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, Státní zdravotní ústav. COVID-19:
úvod, inkubační doba, původce a sezónnost onemocnění. *Národní zdravotnický
informační portál* [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav
zdravotnických informací a statistiky ČR, 2022, 21.12.2021 [cit. 2022-03-09]. Dostupné
z: <https://www.nzip.cz/clanek/447-covid-19-zakladni-informace>.

Ústavní výchova. *Covid Portál* [online]. Praha 2: Ministerstvo zdravotnictví, © 2021,
2.2.2022 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/situace/skolstvi/ustavni-vychova>.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 3., rozš.
a přeprac. Praha: Portál, 2004, s. 870. ISBN 80-7178-802-3.

VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido,
2004, s. 192. ISBN 80-7315-082-4.

Vláda znovu předloží novelu krizového zákona, neočkovaní školáci v epidemiích nejvíce
zasazených okresech projdou testováním. *Vláda České republiky* [online]. Praha 1:
Vláda ČR, (c) 2009-2022, 25.10.2021 [cit. 2022-03]. Dostupné z:
<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-znovu-predlozi-parlamentu-novelu-zakona-o-krizovem-rizeni--neockovani-skolaci-v-okresech-nejvice-zasazenych-covidem-projdou-testovanim-191381/>.

VOJTĚCH, Adam. Mimořádné opatření. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online].
Praha 1: MPSV, © 2021, 30.08.2021 [cit. 2022-06-12]. Dostupné z:
<https://www.mpsv.cz/documents/20142/1443715/Mimoradne-opatreni-testovani-zamestnancu-u-poskytovatelu-zdravotnich-a-poskytovatelu-socialnich-sluzeb-s-ucinnosti-od-1-9-2021.pdf/>.

VOVSÍK, Radek. Osobnost pedagoga v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné
výchovy. *Vychovávatel*, 2000, č.5-6, s.6. ISSN 0139-6919.

Vybrané indikátory stavu a šíření epidemie a denní souhrn testů na COVID-19 k 22. 02. 2022. *Ministerstvo zdravotnictví České republiky* [online]. Praha 1: MZCR, © 2022, 22.2.2022 [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/2022/02/IS_COVID19_Tiskova_zprava_MZ_denni_souhrn_dat_20220222.pdf.

Vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. *Národní soustava povolání* [online]. Praha 2: MPSV, © 2017 [cit. 2022-01-12]. Dostupné z: <https://www.nsp.cz/jednotka-prace/vychovatel-skolskeho-zari>.

Výroční zpráva. *DDŠ BÝCHORY* [online]. Býchory 152: Dětský domov se školou a středisko výchovné péče Býchory, © 2022, 11.11.2020 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <http://www.domovbychory.org/download/vyrocnizprava20192020/?wpdmdl=976&refresh=6200077e196fd1644169086>.

Výroční zpráva. *DDŠ BÝCHORY* [online]. Býchory 152: Dětský domov se školou a středisko výchovné péče Býchory, © 2022, 10.11.2021 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <http://www.domovbychory.org/download/vyrocnizprava20202021/?wpdmdl=1348&refresh=61fff0b14921c1644163249>

WOODS, Robert. In: ŠEĎOVÁ, Klára, ŠVAŘÍČEK, Roman. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s. 11. ISBN 978-80-7367-313-0.

Zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy. In: Praha: MŠMT, 2021, ročník 2021. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/statistika-poctu-deti-umistenych-v-zarizenich-ochranne-a>

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s. r. o. 2010–2022 [cit. 2022-6-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s. r. o. 2010–2022 [cit. 2022-4-23]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>.

Přílohy

Příloha A: Osnova rozhovorů

ROZHOVORY S VYCHOVATELI K DIPLOMOVÉ PRÁCI NA TÉMA „VLIV ONEMOCNĚNÍ SARS-CoV-2 NA BĚŽNÉ FUNGOVÁNÍ DĚTSKÉHO DOMOVU SE ŠKOLOU SE ZAMĚŘENÍM NA VÝCHOVNÉ ČINNOSTI.“

Datum:

Informátor:

- Žádost informantovi o udělení souhlasu s nahráváním
- **Spuštění audiozáznamu**
 - Opětovná žádost o udělení souhlasu s pořizováním audiozáznamu
- **Úvod**
 - Znovu informantovi stručně shrnout základní informace o výzkumu
- **Přistoupení k samotnému rozhovoru**

Co znamenal Covid- 19 pro vychovatele ve vztahu k výchovným činnostem?

Jak se proměňovala odpočinková činnost během covidu-19?

Jak se proměňovala rekreační činnost během covidu-19?

Jak se proměňovala zájmová činnost během covidu-19?

Jak se proměňovala příprava na vyučování během covidu-19?

Jak se proměňovaly sebeobslužné činnosti během covidu-19?

Jak se proměňovaly pracovní činnosti během covidu-19?

Během covidu-19 bylo mnoho aktivit zakázáno (výlety, plavecký bazén, fitness centra).

Jakými aktivitami jste tyto činnosti nahrazovali?

Jaké výchovné činnosti jste volil/a pro vysvětlení situace dětem a k odbourávání jejich strachu?

Závěr

Q1: Napadá Vás ještě něco důležitého k tématu?

- Poděkovat respondentovi za jeho čas

Příloha B: Rozhovor s informantem

Co znamenal covid-19 pro vychovatele ve vztahu k výchovným činnostem?

I: Znamenalo to, že jsme neměli na skupinách naše děti, protože dost často byly na izolacích nebo na covidovém patře, kde my jsme nebyli. Takže to znamenalo sloučení mladších chlapců se staršími a podle toho vytvářet plány tak, aby to dělalo nejmenší špatnosti. Ne všichni mladší chlapci jsou tak fyzicky zdatní jako ti starší a chtějí dělat jiné sportovní aktivity, mladším stačí malá trampolína, starší preferují větší trampolínu. Kromě tělocviku jsou ti mladší dost často afekťáci a nedá se s nimi jít mezi lidi, do veřejných sportovišť, což tedy šlo pouze, když nebyl nouzový stav. Mladší děti se zabaví u deskových her, těm starším to nestačí. Plán se musel podle dětí individualizovat. Na hraně to bylo, když byl covid u nás a byly sloučené skupiny. Když byl nouzový stav, tak se tady žilo v podstatě jako v normálu, dalo se dělat docela všechno, jen se omezily výlety do houpací arény, ale jezdilo se více do přírody, což ty menší tolik nebaví. Starší děti hodně hledaly s detektory kovu, dělali se kotlíkový guláš, opékaly se buřty, dělalo se vše pro to, aby byly co nejméně na baráku. Aby přišly na jiné myšlenky mimo prostředí. Nic nebylo dovolené, mohlo se jít do přírody a tam si udělat program, chodili jsme s hledačem kovu a střílet ze vzduchovky. Na různé soutěže, házení oštěpy, chodilo se běhat, opékat buřty, chodili jsme na Horku opékat buřty a přespávat. Když byl covid v baráku, tak byla situace náročnější, nebyli zaměstnanci, bylo třeba je nahrazovat ostatními. V případě karantény se smělo pouze do areálu a do lesa, takže se chodil hrát fotbal, na trampolínu, odvážnější se koupali v bazénu, nikam se nesmělo. Převážně se sportovalo a starší děti hráli na playstaisnu, také jsme častěji koukali na filmy. Bylo to psychicky náročné, protože se nějaké děti vrátily z propustky, následně měly horečku, necítily, neustále se dětem měřila teplota a zkoumaly se příznaky. Děti toho následně i začaly zneužívat, protože se jim nechtělo do školy. Pro vychovatele to bylo trávení více času v areálu a vymýšlení činností na baráku. I když se nesloužilo na covidu, tak se musely nosit roušky a rukavice, štíty, což bylo velmi náročné při činnostech s dětmi. Nejvíce se proměnily činnosti, když jsme byli v karanténě, v tom nouzovém stavu ani tolik ne, to se akorát nejjezdilo na veřejná místa. Což já moc nejždím, vše se muselo udělat tady na tom place, co máme, to se dělalo hodně dřivo. Nebyly vycházky, neustále byla celé skupiny, takže byly hodně pracovní činnosti, pak sportovní a relaxační činnosti. Hrálo se hodně deskových her, koukalo se hodně na filmy

Jak se proměňovala odpočinková činnost během covidu-19?

I: Většinou mají děti odpočinkovou činnost, když jdou na samostatnou vycházku, což se tedy nesmělo. Takže se koukalo na filmy, hrály deskové hry. Změnila se, protože nemohly na samostatné vycházky, kam chodí nejčastěji si odpočinout od děcáku, což se nemohlo v karanténě, která tady byla 4x. Samotné testování bylo pro děti velmi stresující. Když už jsme nebyli v karanténě, tak jsme šli na Homoli, opět si buřty. Za covidu děti daleko víc odpočívaly, protože nebylo co dělat, tak si šly po škole na chvíli lehnout nebo koukat na televizi, teď děti jdou ihned po škole na samostatnou vycházku. Karantény se zvládly dobře, děti respektovaly nařízení. Děti mi přišly unavenější, byly znuděné, že nikam nemůžou, byl omezený výčet aktivit, protože nebylo co dělat. Myslím si, že ten aktivní odpočinek na samostatných vycházkách je pro ně lepší.

Jak se proměňovala rekreační činnost během covidu-19?

I: Hodně se sportovalo na venkovních sportovištích a pak i v tělocvičně, prakticky každý den se hrál fotbal, vybíjená, což se teď moc neděje. Daleko více se sportovalo a zapojovali se všichni, takže fotbal, vybíjená, trampolíny, koupání, bruslení, sportovní hry. Výlety v karanténě byli pasé. Když jsme v karanténě nebyli, tak se jezdilo hodně do přírody, nebo jen tady na mlejnek a na homoly, nebo s detektorem kovu, na túry, na kole, mimo sídla. Sportovních aktivit bylo více, než je teď v normálním stavu, aby se děti zabavily, i když v omezené míře, co se dalo dělat. Ze začátku nebylo jasné o co jde, takže se to tu zavřelo, ale jezdilo se do přírody s rouškami a krom karantén jsme to tu zas tak nepocítili, protože jsme měli výjimky. Nemuseli jsme nosit respirátory, když tady nebyl prokazatelně covid. Jediné nepříjemné bylo testování, kdy někteří testovatelé byli natolik nešetrní, že si děti udělaly ihned averzi.

Jak se proměňovala zájmová činnost během covidu-19?

I: Velice málo se proměnily. Jumping, na který se jezdilo do Kolína, se díky nákupu trampolín přesunul do DDŠ a byl přerušen pouze, když kolegyně měla covid. Alpinning se zrušil úplně, fotbal jel furt, až na období, kdy zaměstnanci měli covid. Truhlářský kroužek se na chvíli přerušil z nedostatku dětí. Kroužky v Kolíně se zrušili úplně a teď se to dělá tak, že kdo chce mít kroužek jezdí sem do DDŠ. Začala probíhat cannisterapie s dobrovolníky, což přibylo. Zájmová činnost se přenesla do DDŠ a zároveň redukovala, když byli nemocní zaměstnanci, ale vše je v DDŠ, ne v Kolíně.

Jak se proměňovala příprava na vyučování během covidu-19?

I: V první vlně bylo méně dětí, potom škola normálně fungovala, ale s omezeními, že do školy nechodily děti, které mají příznaky. Úkolů myslím, že bylo stejně, s dětmi se učilo stejně, na covidovém patře děti neměly školy, z důvodu nemoci. Činnost probíhala běžně. Učni nejezdili do školy, ale na praxe ano, teorii měli online, anebo dostali úkoly. Já měl starší učně, s kterými jsme se normálně učili, dostali úkoly, kterým nerozuměli, online výuku doprovázeli technické problémy, výuka byla dost náročná. Děti měly domácí úkoly a vysvětloval jim to asistent. Musel jsem si zopakovat látku, děti by to samy nezvládly, v tomto ohledu hodně pomáhali vychovatelé a následně učitelé. Toto období trvalo tak měsíc. Učni byli na skupinách, v klubovně na počítačích a kdo zrovna neměl online výuku, tak se s ním dělaly úkoly. Lojza se rapidně zhoršil při online výuce, Broněk, jak nebyl ve třídě, tak to hned začal vzdávat, potom se naučil říct si o pomoc a prospěchově se zlepšil. Ambrož se zhoršil, ale včas si řekl o pomoc a prospěch dotáhl. Všichni se zhoršili, oni sami si nenajdou prostor, aby se učili, dokud je k tomu dospělý nedotlačí. Učitelé byli velmi nápomocní, dělali jsme prostředníky mezi dítětem a školou. Bonifác je hluchý, takže online výuka nebyla možná, nebo u něj musel vychovatel sedět a vše mu opakovat a to vydrží tak hodinu dělat a pak musí změnit činnost a odpočinout si a potom se zase k výuce vrátit. Bonifácovi chyběli i spolužáci, což vedlo k tenzi a zvýšila se u něj agresivita. V zařízení se nedala sehnat webkamera a následně učitelé posílali úkoly, které plnil.

Jak se proměňovaly sebeobslužné činnosti během covidu-19?

I: Hodně se sportovalo nebo se také děti zavřely do pokojů, kde celý den proležely, nebo jsme koukali na filmy na klubovně, což vedlo k tomu, že děti zlenivěly. Takže se nechtěly sprchovat, že nic nedělaly, nechodily do školy a nemusí se mýt. Děti nechodily do školy, do obce, takže v tomhle zlenivěly. V mytí se to projevilo hodně. Vařili jsme furt, hlavně když měla kuchyň karanténu. Když DDŠ byla v karanténě, tak bylo alespoň co dělat. Často jsme se s chlapci domluvili a vařili na jejich přání, to jsme si nakupovali, měli jsme peníze a nakupovali jsme co děti chtěly. Teď si děti nemůžou říct, co by si dali, protože se jede podle normativů. S dětmi se nejezdilo nakupovat, nakupoval vychovatel před službou. Vychovatel dostal částku, do které se musí vejít a za to musel nakoupit na celý den. Vychovatel jel před prací nakoupit, sepsal si seznam a musel to splnit na korunu. Pro děti to bylo lepší, že si mohly říkat, co by si daly. Více se vařilo,

děti si mohly určovat, co by si daly a na vaření se hodně podílely. Hygiena dětí se zhoršila.

Jak se proměňovaly pracovní činnosti během covidu-19?

I: V té době jsem si začal psát drobné opravy na skupině, takže jsem si vzal kufřík s náradím a opravovali jsme s chlapci dvířka na skříních, ucpané sifony, co se dalo spravit na skupině, tak se udělalo. Uklízelo se okolo DDŠ, odkopávala se vlhká tělocvična, dělalo se hodně u koňů, na skupině se dělaly drobné opravy a můžou to, co zničili, si opravit. Pracovní činnosti přibýly během covidu, na co jsme stačili, jsme udělali my. Kluky pracovní činnosti bavily, měli pocit, že udělali něco pro DDŠ a měli z toho dobrý pocit. Chodili jsme na Hlíňák na náš pozemek a rekultivovali jsme celý Hlíňák, kácelo se tam dřevo, opekli se buřty, udělal se kotlíkový guláš. Kácení stromů se dělalo za covidu, Hlíňák se dělal, rovnalo se dřevo. Pracovní činnosti se používaly i jako tresty. Teď je více práce u koní, na farmě.

Během covidu-19 bylo mnoho aktivit zakázáno (výlety, plavecký bazén, fitness centra). Jakými aktivitami jste tyto činnosti nahrazovali?

I: Plavečák se nahradil tady bazénem a Balatonem, hodně se jezdilo na kole, hodně se hrál fotbal, hodně se zainvestovalo do trampolínek, velké trampolíny, aby děti měly co dělat. Ten rok zamrzlo, tak se bruslilo na Balatonu, každý den se využíval bazén. Na výlety se jezdilo do přírody s detektorem kovu, chodilo se střílet vzduchovkou, na dřevo, stavět bunkry. Místo výletů se šly stavět bunkry. Často byly sportovní dny, udělalo se 10 soutěží a to se pak vyhlásilo.

Jaké výchovné činnosti jste volil/a pro vysvětlení situace dětem a odbourávání jejich strachu?

I: Ze začátku měli strach všichni, protože nikdo nevěděl, co covid je. Později se stal covid naprosto běžný, norma. Spoustu lidí to prodělalo, na skupinách kvůli tomu vznikaly konflikty. Když byl někdo nemocný, tak se mu ostatní posmívali, že je covidák. Později s tím děti začaly i kalkulovat, že se jim nechtělo do školy, tak řekly, že necítí, později se za simulování zavedly tresty. Děti to braly jako normální věc a strach z toho neměly. Děti byly velmi solidární s vychovateli, o které měly velkou starost. Ze začátku jsme o tom spíše mluvili s dospělými a později se to dětem prezentovalo tak, aby nosily ochranné pomůcky, to se teda začaly šít respirátory pro naše potřeby i potřeby veřejnosti. Ten strach tady víceméně nebyl, pouze ze začátku, kdy to dospělí

přirovnávali ke chřipce, děti se uklidňovali tím, že až to přijde, tak se to bude řešit. Po prodělání nemoci se dětem předávaly informace, což je nejvíce uklidnilo, že průběh je stejný jako při chřipce. Děti málokdy měly nějaký průběh. Děti jsem více školil co dělat v krizových situacích, na jaká čísla volat, měli jsme osvětu, co dělat v určitých případech, jak se dává první pomoc. Hodně se chodilo ke koňům, sportovalo se a dělaly se pracovní činnosti. Covid se zlehčoval, aby zde nepropukla panika, velmi situaci pomohlo, když se nakazily první děti.